

Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University
Faculty of Romance and Germanic Philology
Linguistics and Translation Department

Translation project: *The Blazing World* by M. Cavendish

Перекладацький проєкт: Переклад книги М. Кавендіш «The Blazing World»

BA Paper

Bidiuk Danyil
PERb12140d

Research supervisor:
S. Merkulova, Ph.D.

Цим підписом засвідчую, що кадані до
захисту рукопис та електронний
документ є ідентичні
02.06.2025

Kyiv 2025

List of contents

Introduction	4
Chapter 1. Translation of <i>The Blazing World</i>	5
Chapter 2. Reflection of specific author's style in utopian novel of the 17th century: The case of Ukrainian translation of <i>The Description of a New World, Called the Blazing-World</i> by Margaret Cavendish, Duchess of Newcastle.....	36
2.1. Notes on the author's biography and the text's style	36
2.2. Peculiarities of the author's style and literary devices in <i>The Blazing World</i>	37
2.3. Analysis of the translation of <i>The Blazing World</i>	42
Conclusions	49
List of References.....	50
Appendices.....	52

Abstract

The first chapter of this work contains the translation of the selected part of the book *The Blazing World* by Margaret Cavendish.

In the second chapter, specifics of author's style were investigated, and it was revealed that historical, linguistic and social peculiarities, which are observed in the work, are interconnected phenomena that in combination compose the style of the author, although it is also taken into consideration that some of the ideas discussed in the work might not be the exactly stylistic specifics. The main feature of *The Blazing World* is the fact that it was composed in the seventeenth century, which, subsequently, influences two other elements – the language of the work (that is, Early Modern English), and social factors (scholarly debates in which the author participated, personal familiarity with scholars, philosophers and royal figures of Europe), which are seen in the choice of literary devices applied by the author.

Key words: *The Blazing World*, author's style, deviation, literary device, translation technique.

Анотація

Перша частина роботи містить переклад вибраної частини книги Маргарет Кавендіш «*The Blazing World*».

У другій частині досліджено специфіку авторського стилю, і було виявлено, що історичні, мовні та соціальні особливості, які спостерігаються в роботі, являють собою взаємопов'язані явища, які в поєднанні складають стиль авторки, хоча також враховується, що деякі ідеї, обговорювані в роботі, можуть бути не власне стилістичною специфікою. Головною особливістю твору *The Blazing World* є той факт, що він був написаний в сімнадцятому столітті, що, в подальшому, впливає на два інших елемента - мову твору (тобто Рання сучасну Англійську) і соціальні чинники (наукові дебати, в яких брала участь авторка, особисте знайомство з вченими, філософами і королівськими особами Європи), які видно у виборі художніх прийомів, застосованих авторкою.

Ключові слова: «*The Blazing World*», авторський стиль, девіація, стилістичний прийом, перекладацький прийом.

Introduction

The *Blazing World* is the first known novel written by a woman which includes elements of utopia, science fiction, philosophy and feministic ideas – this influences the **relevance** of our study, which lies in introduction of Ukrainian audience to this revolutionary work of seventeenth century, especially considering the contemporary social tendencies of gender equality, freedom of self-expression and revision of established societal norms and expectations.

The current **state of the study** is marked by a variety of researches in the topics of author's style in *The Blazing World*, and the the studies of elements of feminism therein are also present. Existing studies include: the study *Feminized Worldmaking: Margaret Cavendish's Theory of Fiction in A Blazing World* by Katherine A. Chase, where the author primarily investigates feministic elements of the book; the article *Margaret Cavendish, Duchess of Newcastle-upon-Tyne* by Project Vox team, where, in general terms, social and literary aspects of life of Margaret Cavendish are discussed; the book *Margaret Cavendish and the Exiles of the Mind* by Anna Battigelli, where it is investigated how social, political, and personal happenings have influenced both the style and reflections of Cavendish present in *The Blazing World*, and others. However, translations, or, more generally, any scholarly studies of *The Blazing World* in Ukrainian academic circles, as well as investigations on the connection between literary devices present in the book and stylistic peculiarities of the author of *The Blazing World* are absent.

The **object** of our study is the specificity of author's style in *The Blazing World*. The **subject** of our study is the linguistic and stylistic phenomena within the text, particularly – historical language use, lexical deviation, literary devices and their treatment in translation.

The **goal** of the study is the interpretation of stylistic, linguistic and historical aspects of *The Blazing World* written in 17th century with modern Ukrainian language.

The **objectives** of the study are:

1. To translate a fragment of *The Blazing World* written by Margaret Cavendish.
2. To distinguish peculiarities of the author's style and specify challenges of its translation.
3. To identify and classify literary devices in the source text.
4. To analyze translation techniques implemented in the process of translation *The Blazing World*.

The **material** of the study consists of the novel *The Blazing World* written by Margaret Cavendish – the original version of the year 1666, with all its linguo-historic peculiarities – and our translation of the selected part of the work into Ukrainian.

The paper includes introduction, translation part, translator's analysis, and conclusions. The translation project consists of 31 page of the actual translation and 13 pages of the translator's analysis. The source text consists of 11,180 words and 63, 493 characters with spaces, and the target language translation consists of 8, 949 words and 56, 754 characters with spaces.

Chapter 1. Translation of The Blazing World

Source text

To The Duchesse of Newcastle, On Her New Blazing-World

Our Elder World, with all their Skill and Arts,
Could but divide the World into three Parts:
Columbus, then for Navigation fam'd,
Found a new World, America 'tis nam'd;
Now this new World was found, it was not made,
Onely discovered, lying in Time's shade.
Then what are You, having no Chaos found
To make a World, or any such least ground?
But your Creating Fancy, thought it fit
To make your World of Nothing, but pure Wit.
Your Blazing-World, beyond the Stars mounts higher,
Enlightens all with a Cœlestial Fier.

William Newcastle.

To All Noble and Worthy Ladies

This present Description of a New World, was made as an Appendix to my Observations upon Experimental Philosophy; and, having some Sympathy and Coherence with each other, were joyned together as Two several Worlds, at their Two Poles. But, by reason most Ladies take no delight in Philosophical Arguments, I separated some from the mentioned Observations, and caused them to go out by themselves, that I might express my Respects, in presenting to Them such Fancies as my Contemplations did afford. The First Part is Romancical; the Second, Philosophical; and the Third is meerly Fancy; or (as I may call it) Fantastical. And if (Noble Ladies) you should chance to take pleasure in reading these Fancies, I shall account my self a Happy Creatoress: If not, I must

TL Translation

Герцогині Ньюкасла, про її новий Палаючий світ

Наш Старий світ, всі наші вміння й надбання
Планету цю на три частини поділили:
Прославлений Колумб, що в судноплавстві мав знання,
Відкрив Америку, як кораблі його туди допливли.
Цей континент – не створений, а зовсім навпаки,
Він знайдений, чекав бо свого часу.
Як тоді ти, хіба з небес хапаючи зірки,
Планету власну утворила, як вистачило сил запасу?
Чудна по-доброму твоя уява, і дякуючи їй,
Ти створюєш прекрасне із нічого – хіба не диво розуму
цього?
Твій Світ палаючий, що покинув простір наш земний,
З божественних висот нам сяє – вклоняюсь величі його.

Вільям, герцог Ньюкасла.

Звертання до всіх благородних та достойних пані

Цей власне опис Нового світу був написаний як доповнення до моїх «Спостережень щодо експериментальної філософії.» Оскільки ці два твори – два різні світи – певним чином пов'язані між собою, я їх об'єднала. Однак через те, що більшість пані філософськими обговореннями не цікавиться, дещо з вищезгаданих «Спостережень» я вибрала і видала окремо, аби виразити мою повагу до пані, представляючи їм свої фантазії – наскільки їх опис взагалі був можливим. Перша частина – романтична, друга – філософська, а третя – всього лиш плід моєї уяви, або ж, так би мовити, фантастична. І якщо ви, поважні пані, вподобаете ці плоди, то мене неймовірно ошчасливите. Якщо ж ні, то я продовжу жити своїм меланхолійним життям у

be content to live a Melancholly Life in my own World; which I cannot call a Poor World, if Poverty be only want of Gold, and Jewels: for, there is more Gold in it, than all the Chymists ever made; or, (as I verily believe) will ever be able to make. As for the Rocks of Diamonds, I wish, with all my Soul, they might be shared amongst my Noble Female Friends; upon which condition, I would willingly quit my Part: And of the Gold, I should desire only so much as might suffice to repair my Noble Lord and Husband's Losses: for, I am not Covetous, but as Ambitious as ever any of my Sex was, is, or can be; which is the cause, That though I cannot be Henry the Fifth, or Charles the Second; yet, I will endeavour to be, Margaret the First: and, though I have neither Power, Time nor Occasion, to be a great Conqueror, like Alexander, or Cesar; yet, rather than not be Mistress of a World, since Fortune and the Fates would give me none, I have made One of my own. And thus, believing, or, at least, hoping, that no Creature can, or will, Envy me for this World of mine, I remain, Noble Ladies, Your Humble Servant, M. Newcastle.

The Description of a New World, Called The Blazing-World

A Merchant travelling into a foreign Country, fell extreamly in Love with a young Lady; but being a stranger in that Nation, and beneath her, both in Birth and Wealth, he could have but little hopes of obtaining his desire; however his Love growing more and more vehement upon him, even to the slighting of all difficulties, he resolved at last to Steal her away; which he had the better opportunity to do, because her Father's house was not far from the Sea, and she often using to gather shells upon the shore accompanied not with above two to three of her servants it encouraged him the more to execute his design. Thus coming one

своєму власному світі. Цей світ я ніяк не можу назвати бідним, якщо 'бідністю' вважати жагу до золота та коштовного каміння. Золота ми маємо більше, аніж алхіміки вже зробили, чи то (як мені щиро віриться) ще взагалі можуть зробити. Що стосується тих різноманітних коштовностей, я від усього серця бажаю, аби вони були розділені поміж моїх благородних подруг-пані. Не проти була б я поділитися і тим, що маю сама. А щодо золота, маю право бажати лишень такої кількості, аби відшкодувати збитки мого поважного господина, себто мого чоловіка. Я не сріблολюбна, однак я була, є і буду настільки ж амбітною, як і будь-яка інша жінка. Саме тому ніяк не можу я бути схожою на Генріха V чи Карла II. І все ж, я спробую повторити успіх Маргрете I. Сил в мене не достатньо, час не той, і не в тому я становищі, аби зватися великою завойовницею на кшталт Александра Македонського чи Цезаря. Не судилося мені стати правителькою цілої планети, – вдача та доля тут опинилися точно не на моєму боці, – отож я створила свою власну. І тому, вірячи, чи хоча б сподіваючись, що ніхто мені не буде заздрити через мій власний світ, я лишаюся вашою покірною слугою, благородні пані – вашою Маргарет, герцогинею Ньюкасла.

Опис Нового світу, що зветься Палаючим світом

Мандрівний торговець, прибувши до іншої країни, неймовірно закохався у молоду пані. Однак, будучи у тій країні чужинцем, до того ж не маючи ні статусу, ні багатства, шансів на завоювання її серця він мав небагато. Однак його кохання було невгамовним, тому, не зважаючи ні на які перешкоди, він вирішив ту пані викрасти. І це він дуже навіть міг зробити, бо жила пані разом зі своїм батьком у його будинку, недалеко від моря. Часто пані збирала мушлі на березі, а разом з нею ходили дві чи три прислужниці – це спонукало торговця втілити свій план у життя швидше. Отож одного разу він прибув на

time with a little leight Vessel, not unlike a Packet-boat, mann'd with some few Sea-men, and well victualled, for fear of some accidents, which might perhaps retard their journey, to the place where she used to repair; he forced her away: But when he fancied himself the happiest man of the World, he proved to be the most unfortunate; for Heaven frowning at his Theft, raised such a Tempest, as they knew not what to do, or whither to steer their course; so that the Vessel, both by its own leightness, and the violent motion of the Wind, was carried as swift as an Arrow out of a Bow, towards the North-pole, and in a short time reached the Icy Sea, where the wind forced it amongst huge pieces of Ice; but being little, and leight, it did by the assistance and favour of the gods to this virtuous Lady, so turn and wind through those precipices, as if it had been guided by some experienced Pilot, and skilful Mariner: But alas! Those few men which were in it, not knowing whither they went, nor what was to be done in so strange an Adventure, and not being provided for so cold a Voyage, were all frozen to death; the young Lady onely, by the light of her Beauty, the heat of her Youth, and Protection of the Gods, remaining alive: Neither was it a wonder that the men did freeze to death; for they were not onely driven to the very end or point of the Pole of that World, but even to another Pole of another World, which joined close to it; so that the cold having a double strength at the conjunction of those two Poles, was insupportable: At last, the Boat still passing on, was forced into another World; for it is impossible to round this Worlds Globe from Pole to Pole, so as we do from East to West; because the Poles of the other World, joining to the Poles of this, do not allow any further passage to surround the World that way; but if any one arrives to either of these Poles, he is either forced to return, or to enter into another World: and lest you should scruple at it, and think, if it were thus, those that live at the Poles would either see two Suns at one time, or else they would never want the Sun's light for six months together, as it is commonly believed: You must

невеликому судні, – чимось воно було схоже на поштове судно, і була на ньому невелика команда моряків; запасів на кораблі вистачало, на той випадок якщо щось завадить на шляху, – туди де жила пані, і викрав її. І коли торговець вже відчув себе на сьомому небі від щастя, миттю зруйнувалися його надії. Самі небеса обурилися через його нахабність, і почався сильний шторм – команда й гадки не мала, що робити, чи куди їм тримати курс. Корабель, через те, що був легкий, нісся сильним вітром через море, наче стріла, у сторону Північного полюса. Досить швидко корабель досяг арктичних вод, де він зіткнувся з великими брилами льоду. Але оскільки корабель був малим та легким, він вдало оминав ті брили, наче боги оберігали прекрасну пані – здавалося, ніби капітан з великим стажем вів судно. Та все марно! Марно, бо чоловіки, що були на кораблі, взагалі гадки не мали куди вони направляються – не знали вони, що робити у такій непростій ситуації; не будучи готовими до таких морозів, вони всі замерзли на смерть. Лише одна молода пані, – завдяки світлу своєї краси, вогню своєї юності, та заступництву богів, – змогла вижити. Недивно, що чоловіки замерзли – бо вони прибули не просто до Північного полюса своєї планети, але й також до того ж полюсу іншої планети, бо вони були об'єднані. Отож холод, вдвічі сильніший через поєднання полюсів, був нестерпним. Врешті-решт той корабель, плывучи собі далі, дістався другої планети. Неможливо переплисти її всю навколо через полюси так, як ми можемо переплисти нашу, наприклад, зі Сходу на Захід – об'єднані плюси обох планет не дозволяють цього зробити. Якщо хтось дістанеться до Північного полюса будь-якої з двох планет, то йому або доведеться повернути назад, або переплисти до іншої планети. Ви можете задуматися і запитати – якщо воно так, то ті, хто живуть біля полюсів, мали би бачити два сонця, щодня, та ще й пів року? А я вам відповім – кожна з планет дійсно має своє сонце, що йде своїм певним колом. Рухаються вони

know, that each of these Worlds having its own Sun to enlighten it, they move each one in their peculiar Circles; which motion is so just and exact, that neither can hinder or obstruct the other; for they do not exceed their Tropicks: and although they should meet, yet we in this World cannot so well perceive them, by reason of the brightness of our Sun, which being nearer to us, obstructs the splendor of the Sun of the other World, they being too far off to be discerned by our optick perception, except we use very good Telescopes; by which, skilful Astronomers have often observed two or three Suns at once.

But to return to the wandering Boat, and the distressed Lady; she seeing all the Men dead, found small comfort in life; their Bodies which were preserved all that while from putrefaction and stench, by the extremity of cold, began now to thaw, and corrupt; whereupon she having not strength enough to fling them overboard, was forced to remove out of her small Cabine, upon the deck, to avoid the nauseous smell; and finding the Boat swim between two plains of Ice, as a stream that runs betwixt two shores, at last perceived land, but covered all with Snow: from which came, walking upon the Ice, strange Creatures, in shape like Bears, only they went upright as men; those Creatures coming near the Boat, caught hold of it with their Paws, that served them instead of hands; some two or three of them entred first; and when they came out, the rest went in one after another; at last having viewed and observed all that was in the Boat, they spake to each other in a language which the Lady did not understand; and having carried her out of the Boat, sunk it, together with the dead men.

The Lady now finding her self in so strange a place, and amongst such wonderful kind of Creatures, was extreemly stricken with fear, and could entertain no other Thoughts, but that every moment her life was to be a sacrifice to their cruelty; but those Bear-like Creatures, how terrible soever they appear'd to her sight,

абсолютно ідеально, одне одному вони ніяк не заважають. І хоча мало би бути видно обидва сонця – завжди видно лише одне, бо перше зі світил до своєї планети знаходиться ближче, ніж друге, – що з Нового світу, – до своєї, а тому і світить їй яскравіше, перекриваючи світло іншого сонця. Нашим звичайним зором неможливо помітити обидва сонця одночасно, лише якщо не використати дуже якісні телескопи – і навіть з їх допомогою вмілі астрономи часто помилково бачать два чи три світила водночас.

Однак повернімося до блукаючого корабля та пані, що на ньому. Споглядаючи інших мертвих членів екіпажу, вона цьому не дуже раділа. Якийсь час холод вберігав тіла від розкладання та розповсюдження смороду, але в один момент вони відтанули та почали гнити. Сил аби викинути тіла за борт у пані було недостатньо, тому їй довелося покинути свою маленьку каюту і вийти на палубу, аби уникнути нудотного смороду. Вона помітила, що корабель, пропливаючи між двох глиб льоду наче струмок між берегами, наближався до суходолу, що був увесь покритий снігом. Йдучи по зледенілій землі, до пані підходили дивні створіння, що виглядали наче ведмеді, але пересувалися вони наче люди – на двох задніх лапах. Будучи вже коло судна, ті створіння схопили його своїми передніми лапами, що були їм як руки. Двоє чи троє піднялися на борт, згодом зійшли з нього, і після того інші також піднялися один за одним. Оглянувши корабель і все, що було на ньому, створіння заговорили між собою мовою, яку пані зовсім не розуміла. А після того, вони винесли пані з корабля і потопили його – разом із мертвим екіпажем.

Пані, опинившись тепер у місці настільки незвичному і серед створінь неймовірно дивних, була дуже налякана. Вона думала лише про те, що ці створіння можуть їй нашкодити у будь-який момент. Однак ті ведмедоподібні істоти, хоча й виглядаючи грізно, не мали на меті поводитися з пані жорстоко.

yet were they so far from exercising any cruelty upon her, that rather they shewed her all civility and kindness imaginable; for she being not able to go upon the Ice, by reason of its slipperiness, they took her up in their rough arms, and carried her into their City, where instead of Houses, they had Caves under ground; and as soon as they enter'd the City, both Males and Females, young and old, flockt together to see this Lady, holding up their Paws in admiration; at last having brought her into a certain large and spacious Cave, which they intended for her reception, they left her to the custody of the Females, who entertained her with all kindness and respect, and gave her such victuals as they used to eat; but seeing her Constitution neither agreed with the temper of that Climate, nor their Diet, they were resolved to carry her into another Island of a warmer temper; in which were men like Foxes, onely walking in an upright shape, who received their neighbours the Bear-men with great civility and Courtship, very much admiring this beauteous Lady; and having discoursed some while together, agreed at last to make her a Present to the Emperor of their World; to which end, after she had made some short stay in the same place, they brought her cross that Island to a large River, whose stream run smooth and clear, like Chrystal; in which were numerous Boats, much like our Fox-traps; in one whereof she was carried, some of the Bear- and Fox-men waiting on her; and as soon as they had crossed the River, they came into an Island where there were Men which had heads, beaks and feathers, like wild-Geese, onely they went in an upright shape, like the Bear-men and Fox-men: their rumps they carried between their legs, their wings were of the same length with their Bodies, and their tails of an indifferent size, trailing after them like a Ladie's Garment; and after the Bear- and Fox-men had declared their intention and design to their Neighbours, the Geese- or Bird-men, some of them joined to the rest, and attended the Lady through that Island, till they came to another great and large River, where there was a preparation made

Навпаки, вони поводитися дуже гостинно і привітно. Пані не могла ходити по льоду, бо він був слизький, тому створіння взяли її у свої грубі руки та понесли у своє місто – жили там не в будинках, а в підземних печерах. Тільки но зайшовши в місто, чоловіки та жінки, молоді та старі – усі зібралися аби побачити пані, захоплено підносячи руки догори. Коли пані нарешті привели до одної просторої печери (яку їй приготували для прийому,) то залишили її під опікою жінок, які поводитися з пані дуже привітно і поважно. Вони поділилися з нею тою їжею яку самі зазвичай їли. Однак побачивши, що пані таке споживати не могла, та й місцевий клімат на неї впливав недобре, було вирішено відправити її на інший, тепліший острів. На тому іншому острові жили лисолюди, які також ходили на двох задніх лапах. Своїх ведмедоподібних сусідів вони зустріли дуже ввічливо, а пані їм неймовірно приглянулася. Створіння, переговоривши трохи між собою, вирішили презентувати пані самому імператору їх світу. Отож, після того, як пані трохи відпочила, її привели до великої ріки, течія якої була чистою та рівною, наче кришталевою. Численні кораблі, що виглядали наче пастки для лисиць, плавали тією річкою. Коли пані сіла на борт однієї такої посудини, то деякі ведмедолюди та лисолюди вже чекали на неї на борту. Тільки-но вони перетнули ріку, то відразу потрапили на острів де жили створіння з дзьобами та пір'ями, наче дикі гуси, але вони також ходили наче люди, як і жителі минулих островів. Їх таз був між ногами, крила їхні були такої ж довжини як і тіла, а хвости у всіх були однакової довжини – вони плелися позаду, наче подоли суконь. Після того, як ведмедолюди та лисолюди поділилися своїми планами із сусідами, себто гусо- чи то птахолюдьми, деякі з останніх приєдналися до справи, і допомогли провести пані далі по острову. Так вони дісталися іншої довгої та широкої ріки, де на них вже чекало чимало кораблів, що виглядали наче гнізда, але більші. Перетнувши цю річку, вони прибули до

of many Boats, much like Birds nests, onely of a bigger size; and having crost that River, they arrived into another Island, which was of a pleasant and mild temper, full of Woods and the Inhabitants thereof were Satyrs, who received both the Bear- Fox- and Bird men, with all respect and civility; and after some conferences (for they all understood each others language) some chief of the Satyrs joining to them, accompanied the Lady out of that Island to another River, wherein were many handsome and commodious Barges; and having crost that River, they entered into a large and spacious Kingdom, the men whereof were of a Grass-Green Complexion, who entertained them very kindly, and provided all conveniences for their further voyage: hitherto they had onely crost Rivers, but now they could not avoid the open Seas any longer; wherefore they made their Ships and tacklings ready to sail over into the Island, where the Emperor of the Blazing- world (for so it was call'd) kept his residence.

Very good Navigators they were; and though they had no knowledg of the Load-stone, or Needle or pendulous Watches, yet (which was as serviceable to them) they had subtile observations, and great practice; in so much that they could not onely tell the depth of the Sea in every place, but where there were shelves of Sand, Rocks, and other obstructions to be avoided by skilful and experienced Sea-men: Besides, they were excellent Augurers, which skill they counted more necessary and beneficial then the use of Compasses, Cards, Watches, and the like; but, above the rest, they had an extraordinary Art, much to be taken notice of by Experimental Philosophers, and that was a certain Engin, which would draw in a great quantity of Air, and shoot forth Wind with a great force; this Engine in a calm, they placed behind their Ships, and in a storm, before; for it served against the raging waves, like Cannons against an hostile Army, or besieged Town; it would batter and beat the waves in pieces, were they as high as Steeples; and as soon as a breach was made, they forced their passage through, in

лісистого острова з дуже м'яким та приємним кліматом. Жили там сатири, і своїх сусідів вони зустріли з повагою та доброзичливістю. Створіння поговорили трохи між собою (бо вони всі розуміли мови один одного,) а тоді до них приєднався один з вождів сатирів, після чого пані провели до наступної ріки, де знаходилося багато дуже гарних та просторих барж. Перетнувши нарешті й цю річку, увійшли вони до великого королівства, жителі якого мали зелену шкіру, наче трав'яну. Вони були дуже доброзичливі, і навіть забезпечили пані та її супутників всім необхідним для подальшої подорожі. До цього часу пані та інші перетинали лише ріки, але тепер вони не могли ніяк оминати морів. Кораблі були готові, одяг підібрали відповідний, ото ж всі вирушили до острова, де жив імператор Палаючого світу (бо саме так називався той світ.) Мешканці цього світу були чудовими мореплавцями: хоча вони й не знали нічого про магніти, компаси чи годинники, вони були дуже спостережливими та навченими досвідом – саме це їм допомагало під час подорожей. Настільки вони були вправними, що не лише могли дізнатися глибину моря будь-де, але й могли зробити це на піщаному чи кам'янистому мілководдях, або при інших перешкодах – зазвичай такі перепони оминаються навіть вправними та досвідченими моряками. До того ж тутешні створіння були відмінними віщунами, і цю навичку вони вбачали більш необхідною та корисною ніж компаси, мапи, годинники та подібні речі. Однак найважливіше – вони мали надзвичайний винахід, до якого варто було б придивитися експериментальним філософам. Цей винахід – певний мотор, який засмоктує у себе багато повітря, а потім випускає його уперед із великою силою. Коли море було спокійним – вони поміщали мотор позаду кораблів, а під час шторму – попереду. Цей мотор допомагав боротися із хвилями, наче він був гарматою, а хвилі – ворожою армією чи містом в облозі. Цей прилад розбивав хвилі дуже ефективно, навіть якщо

spight even of the most furious wind, using two of those Engins at every Ship, one before, to beat off the waves, and another behind to drive it on; so that the artificial wind had the better of the natural; for, it had a greater advantage of the waves, then the natural of the Ships: the natural being above the face of the Water, could not without a down right motion enter or press into the Ships; whereas the artificial with a sideward-motion, did pierce into the bowels of the Waves: Moreover, it is to be observed, that in a great Tempest they would join their Ships in battel-array: and when they feared Wind and Waves would be too strong for them, if they divided their Ships; they joined as many together as the compass or advantage of the places of the Liquid Element would give them leave.

For, their Ships were so ingeniously contrived, that they could fasten them together as close as a Honey-comb, without waste of place; and being thus united, no Wind nor Waves were able to separate them.

The Emperor's Ships, were all of Gold; but the Merchants and Skippers, of Leather; the Golden Ships were not much heavier then ours of Wood, by reason they were neatly made, and required not such thickness, neither were they troubled with Pitch, Tar, Pumps, Guns, and the like, which make our Woodden-Ships very heavy; for though they were not all of a piece, yet they were so well sodder'd, that there was no fear of Leaks, Chinks, or Clefts; and as for Guns, there was no use of them, because they had no other enemies but the Winds: But the Leather Ships were not altogether so sure, although much leighter; besides, they were pitched to keep out Water.

Having thus prepar'd, and order'd their Navy, they went on in despite of Calm or Storm: And though the Lady at first fancied her self in a very sad condition, and her mind was much tormented with doubts and fears, not knowing whether this strange Adventure would tend to her safety or destruction; yet she being withal of a

вони були висотою у цілу вежу – і тільки-но прохід між хвилями ставав достатньо великим, кораблі могли плисти далі. Якщо ж шторм був дуже великим, на кораблі поміщали два таких мотори – один попереду аби долати хвилі, і другий позаду, аби рухати корабель уперед. Штучний вітер цього мотору був сильнішим за вітер природний, який зустрічали кораблі: природний дув прямо на судно, а штучний – оминав хвилі по боках, розбиваючи їх в основі. До того ж варто додати, що під час сильних штормів кораблі ставали у бойовий стрій: якщо вітер чи хвилі були занадто сильними, то кораблі пливли дуже близько один до одного, бо поодиночі судна наражали би себе на небезпеку. Рухаючись таким строем, вони сподівалися таким чином перемогти стихію. Ті кораблі були настільки геніально сконструйовані, що вони могли плисти надзвичайно близько один до одного, наче у вулику, навіть простору між ними не залишалось. Таким чином, ніякі вітри чи хвилі не могли їх роз'єднати. Кораблі ж імператорські були суцільно золоті, в той час як торгові та інші звичайні були покриті шкірою. Золоті були не набагато важчі за наші дерев'яні, бо були дуже якісні. Не було потреби робити каркаси товстими, а також місцеві не переживали за смолу, дьоготь, помпи, гармати чи подібні речі – а саме це все робить наші судна такими важкими. Хоча тутешні кораблі були не одночастинними, а складеними, вони все ж були так добре спаяні, що не варто було боятися протікань, щілин чи тріщин. Щодо зброї, то в ній потреби не було, бо вітри тут були єдиним ворогом. Може покриті шкірою кораблі були й не ідеальними, однак вони були дуже легкими, до того ж вода в них зовсім не затікала.

Отож підготувавши таким чином флот і віддавши йому наказ, братія вирушила в дорогу, незважаючи ні на штиль, ні на бурю. Пані спершу дуже зажурилася – її мучили сумніви та страхи, і не знала вона, чи ця дивна пригода приведе її до місця безпечного, чи до загибелі. Проте, будучи загалом людиною

generous spirit, and ready wit, considering what dangers she had past, and finding those sorts of men civil and diligent attendants to her, took courage, and endeavoured to learn their language; which after she had obtained so far, that partly by some words and signs she was able to apprehend their meaning, she was so far from being afraid of them, that she thought her self not onely safe, but very happy in their company: By which we may see, that Novelty discomposes the mind, but acquaintance settles it in peace and tranquillity. At last, having passed by several rich Islands and Kingdoms, they went towards Paradise, which was the seat of the Emperor; and coming in sight of it, rejoiced very much; the Lady at first could perceive nothing but high Rocks, which seemed to touch the Skies; and although they appear'd not of an equal heighth, yet they seemed to be all one piece, without partitions: but at last drawing nearer, she perceived a clift, which was a part of those Rocks, out of which she spied coming forth a great number of Boats, which afar off shewed like a company of Ants, marching one after another; the Boats appeared like the holes or partitions in a Honey-comb, and when joined together, stood as close; the men were of several Complexions, but none like any of our World; and when both the Boats and Ships met, they saluted and spake to each other very courteously; for there was but one language in all that World: nor no more but one Emperor, to whom they all submitted with the greatest duty and obedience, which made them live in a continued Peace and Happiness; not acquainted with Foreign Wars or Home-bred Insurrections.

The Lady now being arrived at this place, was carried out of her Ship into one of those Boats, and convey'd through the same passage (for there was no other) into that part of the World where the Emperor did reside; which part was very pleasant, and of a mild temper: Within it self it was divided by a great number of vast and large Rivers, all ebbing and flowing, into several Islands of unequal distance from each other, which in most parts were as pleasant,

доброю і дотепною – навіть зважаючи на небезпеки, яких вона зазнала в минулому – і маючи поруч таких людей, що чемно їй старанно прислужували їй, вона набралася сміливості й почала вивчати їхню мову. І коли вона досягла таких успіхів, що частково за деякими словами та жестами могла розуміти їх мову, вона вже не боялася інших. І мало того що почувалася вона тепер у безпеці, але й дуже весело було пані в їхньому товаристві. З цього можна зробити такий висновок: коли з нами стається щось раніше небачене – це бентежить, але з часом ми до всього звикаємо та заспокоюємося. Нарешті, пройшовши повз кілька заможних островів і королівств, вони попрямували до Раю, де знаходилася резиденція імператора, і, побачивши її, дуже зраділи. Пані спочатку не могла розгледіти нічого, крім високих скель, які, здавалося, торкалися неба. І хоча вони не були однакової висоти, проте здавалися суцільним цілим. Нарешті, наблизившись, пані побачила урвище, що було частиною тих скель, з якого виходило безліч човнів – здалеку вони були схожі на рій мурах, що йшли одина за одною. Човни ті були наче отвори або перегородки в сотах, а коли з'єднувалися разом, то ставали так само тісно. Люди на них були різного кольору шкіри, але не схожі ні на кого з нашого світу. А коли човни зустрілися, то люди на них привіталися й заговорили один з одним дуже чемно, бо в усьому тому світі була лише одна мова і лише один імператор, якому всі вони підкорялися беззаперечно, завдяки чому жили в постійному мирі та щасті, не знаючи ні воєн, ні внутрішніх повстань.

Пані, коли вона нарешті наблизилась до тих суден, пересадили з її корабля в один з тих човнів, і через той самий прохід (бо іншого не було) відправили в ту частину світу, де мешкав імператор. Землі ті були гарні та з приємним кліматом. Вони були розділені великою кількістю широких і розлогих річок, що постійно відступали та розливалися, на кілька островів, розташованих на нерівній відстані один від одного, які

healthful, rich, and fruitful, as Nature could make them; and, as I mentioned before, secure from all Foreign Invasions, by reason there was but one way to enter, and that like a Labyrinth, so winding and turning among the Rocks, that no other Vessels but small Boats, could pass, carrying not above three passengers at a time: On each side all along the narrow and winding River, there were several Cities, some of Marble, some of Alabaster, some of Agat, some of Amber, some of Coral, and some of other precious materials not known in our world; all which after the Lady had passed, she came to the Imperial City, named Paradise, which appeared in form like several Islands; for, Rivers did run betwixt every street, which together with the Bridges, whereof there was a great number, were all paved. The City it self was built of Gold; and their Architectures were noble, stately, and magnificent, not like our Modern, but like those in the Romans time; for, our Modern Buildings are like those Houses which Children use to make of Cards, one story above another, fitter for Birds, then Men; but theirs were more Large, and Broad, then high; the highest of them did not exceed two stories, besides those rooms that were under-ground, as Cellars, and other Offices.

The Emperor's Palace stood upon an indifferent ascent from the Imperial City; at the top of which ascent was a broad Arch, supported by several Pillars, which went round the Palace, and contained four of our English miles in compass: within the Arch stood the Emperor's Guard, which consisted of several sorts of Men; at every half mile, was a Gate to enter, and every Gate was of a different fashion; the first, which allowed a passage from the Imperial City into the Palace, had on either hand a Cloyster, the outward part whereof stood upon Arches sustained by Pillars, but the inner part was close: Being entred through the Gate, the Palace it self appear'd in its middle like the Isle of a Church, a mile and a half long, and half a mile broad; the roof of it was all Arched, and

в більшості були настільки мальовничими, повними життя, багатими і плодовитими, наскільки природа могла їх створити. І як я вже згадувала, ті землі були захищеними від усіх чужоземних вторгнень, тому що туди можна було потрапити лише одним шляхом, і той, як лабіринт, так звивався серед скель, що жодне інше судно, крім невеликих човнів, не могло пройти, перевозячи більше трьох пасажирів за раз. З обох боків уздовж вузької і звивистої річки було чимало міст – деякі з мармуру, деякі з алебастру, деякі з агату, деякі з бурштину, деякі з коралів та інших дорогоцінних матеріалів, невідомих у нашому світі. Минувши всі ті міста, пані прибула до імператорського міста, названого Раєм, яке за формою було наче кілька островів, бо між кожною вулицею протікали річки, які, разом з мостами, яких було дуже багато, були всі вимощені бруківкою. Саме місто було із золота, а архітектура його була велична й розкішна – не така, як наша сучасна, а як у римлян. Наші ж бо сучасні будівлі схожі на ті, що діти складають із карток, один поверх над іншим, більш придатні для птахів, ніж для людей, а їхні були більші й ширші, невисокі – найвищі з них не перевищували двох поверхів, не рахуючи тих приміщень, що знаходилися під землею, як льохи та інші кімнати.

Імператорський палац знаходився на вершині, разом з імперським містом. Там була широка арка, підтримувана кількома стовпами, яка огинала палац і в окружності була як 4 наші англійські милі в довжину. Усередині арки стояла імператорська гвардія, яку складали люди різних рас. Через кожні півмилі були ворота для входу, і кожні ворота були різного типу – перші, які дозволяли пройти з імператорського міста до палацу, мали по обидва боки дворики, зовнішня частина яких стояла на арках, що підтримувалися стовпами, а внутрішня частина була огорожена. Власне палац, до якого можна було пройти через ворота, мав посередині великий коридор, схожий на церковний, півтори милі завдовжки і

rested upon Pillars, so artificially placed that a stranger would lose himself therein without a Guide; at the extrem sides, that is, between the outward and inward part of the Cloyster, were Lodgings for Attendants; and in the midst of the Palace, the Emperor's own Rooms; whose Lights were placed at the top of every one, because of the heat of the Sun: the Emperor's apartment for State was no more inclosed then the rest; only an Imperial Throne was in every apartment, of which the several adornments could not be perceived until one entered, because the Pillars were so just opposite to one another, that all the adornments could not be seen at one. The first part of the Palace was, as the Imperial City, all of Gold; and when it came to the Emperors apartment, it was so rich with Diamonds, Pearls, Rubies, and the like precious Stones, that it surpasses my skill to enumerate them all. Amongst the rest, the Imperial Room of State appear'd most magnificent; it was paved with green Diamonds (for there are in that World Diamonds of all Colours) so artificially, as it seemed but of one piece; the Pillars were set with Diamonds so close, and in such a manner, that they appear'd most Glorious to the sight; between every Pillar was a Bow or Arch of a certain sort of Diamonds, the like whereof our World does not afford; which being placed in every one of the Arches in several rows, seemed just like so many Rainbows of several different colours. The roof of the Arches was of blew Diamonds, and in the midst thereof was a Carbuncle, which represented the Sun; and the Rising and Setting-Sun at the East and West-side of the Room were made of Rubies. Out of this Room there was a passage into the Emperor's Bed-Chamber, the Walls whereof were of Jet, and the Floor of black Marble; the Roof was of Mother of Pearl, where the Moon and Blazing-Stars were represented by white Diamonds, and his Bed was made of Diamonds and Carbuncles.

півмилі завширшки. Дах його був склепінчастий і спирався на стовпи, так чудернацько поставлені, що чужоземець без провідника заблукав би в них. По обидва боки, тобто між зовнішньою і внутрішньою частинами двориків, знаходилися житлові приміщення для прислуги. А точно посередині палацу були кімнати для самого імператора, у верхній частині яких, через сонячну спеку, були встановлені світильники. Найголовніші ж покої правителя були недалеко від інших кімнат, і в кожній з них стояв імператорський трон, на якому не можна було розгледіти прикрас, поки не ввійдеш, бо стовпи стояли чітко один навпроти одного, так що всі прикраси не можна було побачити одночасно. Перша частина палацу, як і імператорське місто, була вся в золоті. А щодо імператорських покоїв, то вони були так усипані діамантами, перлами, рубінами та іншим коштовним камінням, що я не в змозі перелічити усе. Поміж іншим, найпишнішими були імператорські покої. Вони були вимощені зеленими діамантами (бо в тому світі є діаманти всіх кольорів) так майстерно, що здавалося, ніби воно є суцільним нероздільним діамантовим полотном. Стовпи були всипані діамантами так щільно, що аж дух перехоплювало від тієї краси. Між кожним стовпом була арка з діамантів певного виду, подібних до яких наш світ не може собі й уявити, і які, розміщені в кожній з арок у кілька рядів, здавалися подібними до безлічі веселок кількох різних кольорів. Навіть склепінний дах був прикрашений блакитними діамантами, а посередині – червоний гранат у вигляді сонця. Символічні “схід” та “захід” сонця, зі східної та західної сторони кімнати відповідно, були зроблені з рубінів. З цієї кімнати був прохід до опочивальні імператора, стіни якої були з гагату, а підлога з чорного мармуру; дах – з перламутру, на якому місяць і палаючі зірки були представлені білими діамантами, а ліжко було з діамантів і тих самих червоних гранатів.

No sooner was the Lady brought before the Emperor, but he conceived her to be some Goddess, and offered to worship her; which she refused, telling him, (for by that time she had pretty well learned their Language) that although she came out of another world, yet was she but a mortal. At which the Emperor rejoicing, made her his Wife, and gave her an absolute power to rule and govern all that World as she pleased. But her subjects, who could hardly be perswaded to believe her mortal, tender'd her all the Veneration and Worship due to a Deity.

Her Accoustrement after she was made Empress, was as followeth: On her head she wore a Cap of Pearl, and a Half-moon of Diamonds just before it; on the top of her Crown came spreading over a broad Carbuncle, cut in the form of the Sun; her Coat was of Pearl, mixt with blew Diamonds, and frindged with red ones; her Buskins and Sandals were of green Diamonds; In her left hand she held a Buckler, to signifie the Defence of her Dominions; which Buckler was made of that sort of Diamond as has several different Colours; and being cut and made in the form of an Arch, shewed like a Rain-bow; In her right hand she carried a Spear made of white Diamond, cut like the tail of a Blazing Star, which signified that she was ready to assault those that proved her Enemies.

None was allowed to use or wear Gold but those of the Imperial Race, which were the onely Nobles of the State; nor durst any one wear Jewels but the Emperor, the Empress and their Eldest Son; notwithstanding that they had an infinite quantity both of Gold and precious Stones in that World; for they had larger extents of Gold, then our Arabian Sands; their precious Stones were Rocks, and their Diamonds of several Colours; they used no Coyn, but all their Traffick was by exchange of several Commodities.

Their Priests and Governors were Princes of the Imperial Blood, and made Eunuches for that purpose; and as for the ordinary sort of men in that part of the World where the Emperor resided,

Тільки-но пані привели до імператора, як він прийняв її за якусь богиню і запропонував поклонитися їй, але вона відмовилася, сказавши йому (бо на той час вона вже досить добре вивчила їхню мову), що хоча вона і прийшла з іншого світу, але є всього лише смертною. Імператор зрадів, взяв її за дружину і наділив абсолютною владою, тож вона могла управляти всім тим світом, як їй заманеться. Але її піддані, яких важко було переконати, що вона смертна, поклонялися їй як богині. Коли пані було наречено імператрицею, таким стало її вбрання: на голові у неї був перловий капелюшок, спереду якого був півмісяць з діамантів; на вершині її корони був великий червоний гранат, вирізаний у формі сонця; плащ її був перловий, прикрашений блакитними діамантами і окантований червоними; сандалі і прикраси до них були з зелених діамантів; у лівій руці вона тримала невеликий щит, що символічно означав захист її володінь; цей щит був зроблений з різнокольорових діамантів, і був огранований у вигляді арки, що сяяла, як веселка; у правій руці вона тримала спис з білих діамантів, огранований як хвіст палаючої зірки, що символічно означав, що пані готова до бою з потенційними ворогами.

Нікому не дозволялося використовувати або носити золото, окрім представників імператорської родини, які були єдиними дворянами держави. Також ніхто не мав права носити коштовності, окрім імператора, імператриці та їхнього старшого сина. Незважаючи на те, що вони мали нескінченну кількість як золота, так і дорогоцінного каміння в тому світі, (бо їхні запаси золота були більшими, ніж наші Аравійські піски,) їхнє дорогоцінне каміння було розміром зі скелі, а діаманти були різних кольорів. Вони не використовували ніякої валюти, вся їхня торгівля здійснювалася шляхом обміну товарами.

Їхні священники та правителі всі були імператорської крові, а тому вони були і свнухами. Щодо звичайних людей у тих землях, де мешкав імператор, то вони були різних рас – але їх

they were of several Complexions; not white, black, tawny, olive or ash-coloured; but some appear'd of an Azure, some of a deep Purple, some of a Grass-green, some of a Scarlet, some of an Orange-colour, &c. Which Colours and Complexions, whether they were made by the bare reflection of light, without the assistance of small particles; or by the help of well-ranged and order'd Atoms; or by a continual agitation of little Globules; or by some pressing and re-acting motion, I am not able to determine. The rest of the Inhabitants of that World, were men of several different sorts, shapes, figures, dispositions, and humors, as I have already made mention, heretofore; some were Bear-men, some Worm-men, some Fish- or Mear-men, otherwise called Syrens; some Bird-men, some Fly-men, some Ant-men, some Geese-men, some Spider-men, some Lice-men, some Fox-men, some Ape-men, some Jack daw-men, some Magpie-men, some Parrot-men, some Satyrs, some Gyants, and many more, which I cannot all remember; and of these several sorts of men, each followed such a profession as was most proper for the nature of their Species, which the Empress encouraged them in, especially those that had applied themselves to the study of several Arts and Sciences; for they were as ingenious and witty in the invention of profitable and useful Arts, as we are in our world, nay, more; and to that end she erected Schools, and founded several Societies. The Bear-men were to be her Experimental Philosophers, the Bird-men her Astronomers, the Fly- Worm- and Fish-men her Natural Philosophers, the Ape-men her Chymists, the Satyrs her Galenick Physicians, the Fox-men her Politicians, the Spider- and Lice-men her Mathematicians, the Jackdaw- Magpie- and Parrot-men her Orators and Logicians, the Gyants her Architects, &c. But before all things, she having got a Sovereign power from the Emperor over all the World, desired to be informed both of the manner of their Religion and Government; and to that end she called the Priests and States men, to give her an account of either. Of the States men she enquired, first, Why they

шкіра була не білою, темною, смаглявою, чи попелястою. Деякі з них здавалися блакитними, деякі – темно-фіолетовими, деякі – трав'янисто-зеленими, деякі – червоними, деякі – помаранчевими і так далі. Чи такі кольори і відтінки були утворені лише відбиттям світла від шкіри, чи за допомогою певним чином розташованих атомів, чи безперервним рухом маленьких крапель води, чи якимось тиском і повторюваним рухом – це я не в змозі визначити. Решта мешканців того світу були людьми різних видів, форм, фігур, характерів і настроїв, як я вже згадувала вище. Одні були ведмедолюди, інші – черволюди, треті – риболюди, чи то русалки, інакше звані сиренами. Були там і птахолюди, мухолюди, мурахолюди, гусолюди, павуколюди, вошолюди, лисолюди, мавполюди, галколюди, сороколюди, папуголюди, сатири, велетні, і ще багато інших – не можу всіх згадати. Із цих видів людей кожен обрав собі таку професію, яка найбільше відповідала природі його виду. Імператриця заохочувала їх до цього, особливо тих, хто присвятив себе вивченню мистецтв і наук – бо вони були такі ж винахідливі у справах прибутку та користі, як і ми в нашому світі – ба навіть більше. Тому імператриця побудувала школи і заснувала кілька товариств. Ведмедолюди стали її експериментальними філософами, птахи – астрономами, мухолюди, черволюди й риболюди – натурфілософами, мавполюди – алхіміками, сатири – лікарями, лисолюди – політиками, павуколюди й вошолюди – математиками, галколюди, сороколюди й папуголюди – ораторами й логіками, велетні – архітекторами і так далі. Але перш за все, отримавши від імператора владу над усім тим світом, імператриця хотіла дізнатися, як влаштовані їх релігія та влада. З цією метою імператриця покликала священників і державних діячів, щоб ті розповіли їй про все це. Перше, що вона запитала у політиків: «Чому у вас так мало законів?». На що вони відповіли, що велика кількість законів спричиняє багато розбіжностей, які

had so few Laws? To which they answered, That many Laws made many Divisions, which most commonly did breed Factions, and at last brake out into open Wars. Next, she asked, Why they preferred the Monarchical form of Government before any other? They answered, That as it was natural for one Body to have but one Head, so it was also natural for a Politick body to have but one Governor; and that a Common-wealth, which had many Governors was like a Monster with many Heads. Besides, said they, a Monarchy is a divine form of Government, and agrees most with our Religion: For as there is but one God, whom we all unanimously worship and adore with one Faith; so we are resolved to have but one Emperor, to whom we all submit with one obedience.

Then the Empress seeing that the several sorts of her Subjects had each their Churches apart, asked the Priests, whether they were of several Religions? They answered her Majesty, That there was no more but one Religion in all that World, nor no diversity of opinions in that same Religion for though there were several sorts of men, yet had they all but one opinion concerning the Worship and Adoration of God. The Empress asked them, Whether they were Jews, Turks, or Christians? We do not know, said they, what Religions those are; but we do all unanimously acknowledg, worship and adore the Onely, Omnipotent, and Eternal God, with all reverence, submission, and duty. Again, the Empress enquired, Whether they had several Forms of Worship? They answered, No: For our Devotion and Worship consists onely in Prayers, which we frame according to our several Necessities, in Petitions, Humiliations, Thanksgiving, &c. Truly, replied the Empress, I thought you had been either Jews, or Turks, because I never perceived any Women in your Congregations: But what is the reason, you bar them from your religious Assemblies? It is not fit, said they, that Men and Women should be promiscuously together in time of Religious Worship; for their company hinders Devotion, and makes many, instead of praying to God, direct their Devotion

часто породжують розколи і, врешті-решт, переростають у війни. Далі вона запитала, чому вони віддають перевагу монархічній формі правління. Вони відповіли, що так само, як природно для тіла мати лише одну голову, так само природно для країни мати лише одного правителя; і що співдружність, яка має багато правителів, схожа на монстра з багатьма головами. Крім того, казали вони, монархія є божественною формою правління і найбільше відповідає нашій релігії: бо як є тільки один бог, якому ми всі разом поклоняємося, так само ми маємо тільки одного імператора, якому ми всі беззаперечно підкоряємося.

Тоді імператриця, побачивши, що різні раси її підданих мають свої окремі церкви, запитала священників, чи не є вони прихильниками різних релігій. Вони відповіли їй величності, що в усьому їх світі немає більше однієї релігії, і нема різних точок зору щодо неї, бо хоча є чимало рас людей, всі вони мають одну думку щодо поклоніння Богові. Імператриця далі запитала їх: «Чи ви юдеї, чи мусульмани, чи християни?». «Ми не знаємо, – відповіли вони, – що то за релігії, але ми всі одностайно визнаємо, поклоняємося і обожнюємо єдиного, всемогутнього і вічного Бога з великою пошаною, покорою і відповідальністю». Імператриця поцікавилася, чи мають вони кілька різних форм поклоніння. Їй відповіли: «Ні, бо наші набожність і поклоніння полягають лише в молитвах, які ми складаємо згідно з нашими потребами, проханнях, подяках, смиренності тощо». «Цікаво, – відповіла імператриця, – бо я думала, що ви або юдеї, або мусульмани, бо ніколи не бачила у ваших релігійних громадах жодної жінки. Але з якої причини ви не допускаєте їх туди?». «Не годиться, – відповіли вони, – щоб чоловіки й жінки без причини перебували разом під час богослужіння, бо жіноче товариство заважає й змушує багатьох, замість того, щоб молитися Богові, спрямовувати свою набожність на своїх дружин». «Але, – запитала Імператриця, – хіба вони не мають

to their Mistresses. But, asked the Empress, Have they no Congregation of their own, to perform the duties of Divine Worship, as well as Men? No, answered they: but they stay at home, and say their Prayers by themselves in their Closets. Then the Empress desir'd to know the reason why the Priests and Governors of their World were made Eunuchs? They answer'd, To keep them from Marriage: For Women and Children most commonly make disturbance both in Church and State. But, said she, Women and Children have no Employment in Church or State. 'Tis true, answer'd they; but, although they are not admitted to publick Employments, yet are they so prevalent with their Husbands and Parents, that many times by their importunate perswasions, they cause as much, nay, more mischief secretly, then if they had the management of publick Affairs.

The Empress having received an information of what concerned both Church and State, passed some time in viewing the Imperial Palace, where she admired much the skil and ingenuity of the Architects, and enquired of them, first, Why they built their Houses no higher then two stories from the Ground? They answered her Majesty, That the lower their Buildings were, the less were they subject either to the heat of the Sun, or Wind, Tempest, Decay, &c. Then she desired to know the reason, why they made them so thick? They answered, That, the thicker the Walls were, the warmer they were in Winter, the cooler in Summer; for their thickness kept out both the Cold and Heat. Lastly, she asked, Why they Arched their Roofs, and made so many Pillars? They replied, That Arches and Pillars, did not onely grace a Building very much, and caused it to appear Magnificent, but made it also firm and lasting.

The Empress was very well satisfied with their answers; and after some time, when she thought that her new founded societies of the Vertuoso's had made a good progress in the several Employments she had put them upon, she caused a Convocation

власного місця, щоб молитися Богу так само, як і чоловіки?». «Ні, – відповіли вони, – жінки залишаються вдома і моляться самі у своїх комірчинах». Тоді імператриця захотіла дізнатися, чому священники і правителі їх світу ставали євнухами. Їй відповіли: «Це аби вони не одружувалися. Бо жінки і діти часто спричиняють розлад як у церкві, так і в державі». «Але, – сказала імператриця, – жінки і діти не мають ніякого відношення до цих сфер життя». «То є так, – відповіли їй, – але, хоча вони не допущені до церкви чи державних справ, вони стільки часу проводять зі своїми чоловіками чи батьками, що часто своїм настирством вони ненавмисно завдають стільки ж – а то й більше – шкоди, ніж якби вони були б залучені до державних справ».

Імператриця, тепер знаючи більше про церкву і державу, деякий час провела оглядаючи імператорський палац, неймовірно захоплюючись майстерністю і винахідливістю архітекторів. Вона запитала їх для початку, чому вони будують свої будинки не вище двох поверхів від землі. Вони відповіли їй величності, що чим нижчі будівлі, тим менше на них впливає сонячне тепло, вітер, бурі, гниття тощо. Тоді імператриця захотіла дізнатися, чому стіни будинків були такими товстими. Їй відповіли, що чим товстіші стіни, тим тепліше взимку і прохолодніше влітку, бо їхня товщина не пропускає ні холоду, ні спеки.

Нарешті, вона запитала: «Навіщо ви робите дахи дугоподібними і ставите так багато стовпів?».

А їй відповіли, що арки і стовпи не тільки чудово прикрашають будівлю і роблять її величнішою, але й роблять її міцною і довговічною.

Імператриця була дуже задоволена їх відповідями. А через деякий час, коли їй здалося, що новостворені нею наукові товариства досягли значних успіхів у виконанні кількох завдань, які вона їм доручила, вона скликала спочатку

first of the Bird-men, and commanded them to give her a true relation of the two Cœlestial Bodies, viz. the Sun and Moon, which they did with all the obedience and faithfulness befitting their duty.

The Sun, as much as they could observe, they related to be a firm or solid Stone, of a vast bigness; of colour yellowish, and of an extraordinary splendor: But the Moon, they said, was of a whitish colour; and although she looked dim in the presence of the Sun, yet had she her own light, and was a shining body of her self, as might be perceived by her vigorous appearance in Moon-shiny-nights; the difference onely betwixt her own and the Sun's light was, that the Sun did strike his beams in a direct line; but the Moon never respected the Centre of their World in a right line, but her Centre was always excentrical. The Spots both in the Sun and Moon, as far as they were able to perceive, they affirmed to be nothing else but flaws and stains of their stony Bodies. Concerning the heat of the Sun, they were not of one opinion; some would have the Sun hot in it self, alledging an old Tradition, that it should at some time break asunder, and burn the Heavens, and consume this world into hot Embers, which, said they, could not be done, if the Sun were not fiery of it self. Others again said, This opinion could not stand with reason; for Fire being a destroyer of all things, the Sun-Stone after this manner would burn up all the near adjoining Bodies: Besides, said they, Fire cannot subsist without fuel; and the Sun-Stone having nothing to feed on, would in a short time consume it self; wherefore they thought it more probable that the Sun was not actually hot, but onely by the reflection of its light; so that its heat was an effect of its light, both being immaterial. But this opinion again was laught at by others, and rejected as ridiculous, who thought it impossible that one immaterial should produce another; and believed that both the light and heat of the Sun proceeded from a swift Circular motion of the Æthereal Globules, which by their striking upon the Optick nerve, caused light, and their motion produced heat: But neither would this

птахолюдей і наказала їм розповісти про істинну природу двох небесних світил, тобто Сонця і Місяця, що вони й зробили покірно і вірно, відповідно до їх обов'язку.

Сонце, наскільки їм було видно, вважалося твердим і міцним каменем, дуже великим, жовтуватим і надзвичайної яскравим. Місяць же, казали вони, був білуватого кольору, і хоча, коли був поруч з Сонцем, він виглядав тьманим, проте мав власне світло і сам був сяючим тілом, як можна було зрозуміти через його сяйво уночі. Різниця між його сяйвом і сяйвом Сонця полягала лише в тому, що Сонце світило по прямій лінії, а Місяць же був іншої природи, і завжди світив розсіяно. Плями і на Сонці, і на Місяці їм вважалися нічим іншим, як вадами і забрудненнями на їх кам'янистих поверхнях. Щодо жару Сонця, то думки відрізнялися.

Одні вважали що Сонце є гарячим саме по собі, згадуючи давню традицію, що воно колись має розпалитися ще більше, знищити світ, поглинути його, перетворити на розпечені вуглики. Цього, казали вони, не могло б статися, якби Сонце не було палаючим. Інші ж казали, що така думка не має ніякого підґрунтя, бо вогонь є руйнівником усього живого, і Сонце-Камінь спалив би всі прилеглі до себе тіла.

Крім того, казали вони, вогонь не може існувати без палива, а Сонце-Камінь, не маючи чим житися, за короткий час знищив би сам себе. Тому вони вважали більш ймовірним, що Сонце не є гарячим насправді, але його світло є таким, точніше тепло Сонця є наслідком його світла, оскільки обидва є нематеріальними.

Але таку ідею висміювали й відкидали як безглузду деякі інші, які вважали неможливим, щоб одне нематеріальне породжувало інше. І вони вірили, що і світло, і тепло Сонця утворюються швидким круговим рухом часточок ефіру, які, потряпляючи до ока, викликають світло, а їхній рух породжує тепло.

opinion hold; for, said some, then it would follow, that the sight of Animals is the cause of light; and that, were there no eyes, there would be no light; which was against all sense and reason. Thus they argued concerning the heat and light of the Sun; but, which is remarkable, none did say, that the Sun was a Globous fluid body, and had a swift Circular motion; but all agreed, It was fixt and firm like a Center, and therefore they generally called it the Sun-Stone.

Then the Empress asked them the reason, Why the Sun and Moon did often appear in different postures or shapes, as sometimes magnified, sometimes diminished; sometimes elevated, otherwhiles depressed; now thrown to the right, and then to the left? To which some of the Bird-men answered, That it proceeded from the various degrees of heat and cold, which are found in the Air, from whence did follow a differing density and rarity; and likewise from the vapours that are interposed, whereof those that ascend are higher and less dense than the ambient air, but those which descend are heavier and more dense. But others did with more probability affirm, that it was nothing else but the various patterns of the Air; for like as Painters do not copy out one and the same original just alike at all times; so, said they, do several parts of the Air make different patterns of the luminous Bodies of the Sun and Moon: which patterns, as several copies, the sensitive motions do figure out in the substance of our eyes.

This answer the Empress liked much better than the former, and enquired further, What opinion they had of those Creatures that are called the motes of the Sun? To which they answered, That they were nothing else but streams of very small, rare and transparent particles, through which the Sun was represented as through a glass: for if they were not transparent, said they, they would eclipse the light of the Sun; and if not rare and of an airy substance, they would hinder Flies from flying in the Air, at least retard their flying motion: Nevertheless, although they were thinner than the thinnest vapour, yet were they not so thin as the body of air, or else they

Але й така теорія зазнавала критики, бо, як казав дехто, з неї випливало б, що зір існує завдяки світлу. А якби не було б очей, то не було б і світла, що суперечило би здоровому глузду.

Таким чином люди сперечалися про тепло і світло Сонця. І що незвично, ніхто не сказав, що Сонце – це кулясте текуче тіло, яке швидко рухається по колу. Всі вважали, що воно знаходиться у центрі всього, і воно нерухоме та тверде, і тому всі називали його Сонце-Камінь.

Імператриці стало цікаво, чому Сонце і Місяць знаходяться в різних положеннях на небі; чому змінюють форму; чому вони то більші, то менші, то вище, то нижче, то правіше, то лівіше. Кілька птахолодей пояснили, що це стається через зміни температури повітря, що впливає на густину речовин.

А також впливають пари, які перемішуються: ті, що підіймаються – менш густі, ніж навколишнє повітря, а ті, що опускаються – важчі і густіші.

Інші ж стверджували – більш вігорідно що це не що інше, як різні візерунки у повітрі. Бо як у художника копії одного малюнка ніколи не виходять однаковими, так само, казали вони, повітря утворює різні візерунки на поверхні Сонця і Місяця.

Ці візерунки, яких ми помічаємо чимало, ми бачимо нашими чутливими очима.

Ця відповідь імператрицю влаштувала набагато більше, ніж попередня. Далі вона запитала: «Що ви думаєте про тих створінь, званих сонячними мушками, яких ми бачимо в очах?». На що їй відповіли, що то є не що інше, як потоки дуже дрібних, рідких і прозорих частинок, крізь які Сонце видно, як крізь скло: бо якби вони не були прозорими, казали вони, то затьмарювали б світло Сонця. А якби б вони не були рідкими і легкими, то заважали б мухам літати в повітрі, чи щонайменше сповільнювали б їхній рух. Проте, хоча вони були рідкіші за найрозрідженішу пару, все ж таки вони не були по своїй природі

would not be perceptible by animal sight. Then the Empress asked, Whether they were living Creatures? They answered, Yes: Because they did encrease and decrease, and were nourished by the presence, and starved by the absence of the Sun.

Having thus finished their discourse of the Sun and Moon, the Empress desired to know what Stars there were besides? But they answer'd, that they could perceive in that World none other but Blazing Stars, and from thence it had the name that it was called the Blazing-World; and these Blazing-Stars, said they, were such solid, firm and shining bodies as the Sun and Moon, not of a Globular, but of several sorts of figures: some had tails; and some, other kinds of shapes.

After this, The Empress asked them, What kind of substance or creature the Air was? The Bird-men answered, That they could have no other perception of the Air, but by their own Respiration: For, said they, some bodies are onely subject to touch, others onely to sight, and others onely to smell; but some are subject to none of our exterior Senses: For Nature is so full of variety, that our weak Senses cannot perceive all the various sorts of her Creatures; neither is there any one object perceptible by all our Senses, no more then several objects are by one sense. I believe you, replied the Empress; but if you can give no account of the Air, said she, you will hardly be able to inform me how Wind is made; for they say, that Wind is nothing but motion of the Air. The Bird-men answer'd, That they observed Wind to be more dense then Air, and therefore subject to the sense of Touch; but what properly Wind was, and the manner how it was made, they could not exactly tell; some said, it was caused by the Clouds falling on each other; and others, that it was produced of a hot and dry exhalation: which ascending, was driven down again by the coldness of the Air that is in the middle Region, and by reason of its leightness, could not go directly to the bottom, but was carried by the Air up and down:

як повітря, інакше їх не можна було б сприйняти зором. Тоді імператриця запитала: «Чи є вони живими істотами?». Їй відповіли: «Так, бо вони збільшуються і зменшуються у розмірі, і живляться енергією Сонця, і голодують за його відсутності».

Поговоривши про Сонце й Місяць, імператриця запитала, які ще існують зорі. Їй відповіли, що не видно у тому світі нічого іншого, крім палаючих зірок, і тому він і названий Палаючим світом. А ті палаючі зірки, – казали вони, – такі ж тверді та сяючі тіла, як Сонце й Місяць, але не кулясті, а різної форми: деякі мають хвости, а деякі – інші утворення.

Після цього імператриця поцікавилася: «Що то за речовина або істота – повітря?». Птахолюди відповіли, що вони не можуть сприймати повітря інакше, як тільки через власне дихання. Це тому, казали вони, що до одних тіл можливо тільки доторкнутися, інші – можна тільки побачити, треті – відчутти нюхом, а деякі неможливо осягнути жодним з наших зовнішніх органів відчуттів. Бо природа настільки різноманітна, що наші слабкі чуття не можуть сприйняти всього багатства її творінь. І немає жодного предмета, який би сприймався всіма нашими чуттями одночасно, так само, як і кілька предметів одразу одним чуттям ми не осягаємо. «Вірю вам, – відповіла імператриця, – та якщо ви не можете розповісти про повітря, то навряд чи зможете розповісти мені, як утворюється вітер, бо кажуть, що вітер є ніщо інше, як рух повітря». Птахолюди відповіли, що їм вітер видавався щільнішим за повітря, а тому його можна відчутти на дотик. Але що таке вітер і як він утворюється, вони не могли точно сказати: одні казали, він виникає через хмари, які падають одна на одну. Інші казали, що він утворюється з тепла дихання, яке, піднявшись, знову опускається вниз під впливом холоду повітря, що перебуває десь у атмосфері. Через свою легкість це тепло не може опуститися прямо донизу, а носить повітрям

Some would have it a flowing Water of the Air; and others again, a flowing Air moved by the blaz of the Stars.

But the Empress, seeing they could not agree concerning the cause of Wind, asked, Whether they could tell how Snow was made? To which they answered That according to their observation, Snow was made by a commixture of Water, and some certain extract of the Element of Fire that is under the Moon; a small portion of which extract, being mixed with Water, and beaten by Air or Wind, made a white Froth called Snow; which being after some while dissolved by the heat of the same spirit, turned to Water again. This observation amazed the Empress very much; for she had hitherto believed, That Snow was made by cold motions, and not by such an agitation or beating of a fiery extract upon water: Nor could she be perswaded to believe it until the Fish- or Mearmen had delivered their observation upon the making of Ice, which, they said, was not produced, as some hitherto conceived, by the motion of the Air, raking the Superficies of the Earth, but by some strong saline vapour arising out of the Seas, which condensed Water into Ice; and the more quantity there was of that vapour, the greater were the Mountains of Precipices of Ice; but the reason that it did not so much freeze in the Torrid Zone, or under the Ecliptick, as near or under the Poles, was, that this vapour in those places being drawn up by the Sun-beams into the middle Region of the Air, was onely condensed into Water, and fell down in showres of Rain; when as, under the Poles, the heat of the Sun being not so vehement, the same vapour had no force or power to rise so high, and therefore caused so much Ice, by ascending and acting onely upon the surface of water.

This Relation confirmed partly the observation of the Birdmen concerning the cause of Snow; but since they had made mention that that same extract, which by its commixture with Water made Snow, proceeded from the Element of Fire, that is under the Moon: The Emperess asked them, of what nature that Elementary

угору і вниз. Деякі вважали, що вітер – це водяна пара, а інші – що це повітря, рухоме саявом зірок.

Імператриця ж, бачачи, що точне походження вітру знайти не виходить, запитала: «Чи можете ви сказати, як утворюється сніг?». На що вони відповіли, що, за їхніми спостереженнями, сніг утворюється змішуванням води і певної есенції вогню, яка знаходиться під Місяцем.

Частина цієї есенції, змішана з водою і згрупована повітрям або вітром, утворює білу піну, яку називають снігом, і яка через деякий час розчиняється під впливом тепла і знову перетворюється на воду. Це спостереження дуже здивувало імператрицю, бо вона досі вважала, що сніг утворюється холодним повітрям, а не таким змішуванням есенції вогню з водою.

І не виходило її переконати в цьому, доки риболюди не поділилися власною думкою про утворення льоду, який, за їхніми словами, утворюється не від руху повітря по поверхні землі, а насиченою солоною парою, що виходить з морів і конденсує воду в лід. І чим більше було цієї пари, тим більшими ставали льодовики.

Але причина того, що не так холодно було на екваторі, як біля полюсів або під ними, полягала в тому, що ця пара в тих місцях, втягуючись сонячним промінням у повітря, лише конденсувалася у воду і випадала у вигляді дощу.

Але під Полюсами сонячного тепла було менше, і та ж сама пара не мала сили піднятися так високо, і тому утворювала багато льоду, піднімаючись і діючи лише на поверхню води.

Ця розповідь птахолоудей була частковим підтвердженням їх гіпотези про причини утворення снігу. Але оскільки вони згадали ще й вогняну есенцію з-під Місяця, яка, змішуючись з водою, утворює сніг, то імператриця попросила птахолоудей пояснити їй природу тієї есенції: «Чи є вона наче звичайний

Fire was; whether it was like ordinary Fire here upon Earth, or such a Fire as is within the bowels of the Earth, and as the famous Mountains Vesuvius and Ætna do burn withal; or whether it was such a sort of fire, as is found in flints, &c. They answered, That the Elementary Fire, which is underneath the Sun, was not so solid as any of those mentioned fires; because it had no solid fuel to feed on; but yet it was much like the flame of ordinary fire, onely somewhat more thin and fluid; for Flame, said they, is nothing else but the airy part of a fired Body.

Lastly, the Empress asked the Bird-men of the nature of Thunder and Lightning? and whether it was not caused by roves of Ice falling upon each other? To which they answered, That it was not made that way, but by an encounter of cold and heat; so that an exhalation being kindled in the Clouds, did dash forth Lightning, and that there were so many rentings of Clouds as there were Sounds and Cracking noises: But this opinion was contradicted by others, who affirmed that Thunder was a sudden and monstrous Blaz, stirred up in the Air, and did not always require a Cloud; but the Empress not knowing what they meant by Blaz (for even they themselves were not able to explain the sense of this word) liked the former better; and, to avoid hereafter tedious disputes, and have the truth of the Phænomena's of Cœlestial Bodies more exactly known, commanded the Bear-men, which were her Experimental Philosophers, to observe them through such Instruments as are called Telescopes, which they did according to her Majesties Command; but these Telescopes caused more differences and divisions amongst them, then ever they had before; for some said, they perceived that the Sun stood still, and the Earth did move about it; others were of opinion, that they both did move; and others said again, that the Earth stood still, and Sun did move; some counted more Stars then others; some discovered new Stars never seen before; some fell into a great dispute with others concerning the bigness of the Stars; some said, The Moon was another World like

вогонь на Землі, чи вона схожа на вогонь в надрах Землі, який вивергають знамениті вулкани Везувій і Етна? Чи то є такий вид вогню, що вискакує з кресала, чи з якогось іншого знаряддя?». Птахолюди відповіли, що есенція вогню, яка спочатку утворюється коло Сонця, не була такої самої природи, як усі згадані вогні, бо не мала твердого палива, з якого могла би житися. Але все ж вона була подібною до полум'я звичайного вогню, тільки трохи більш розрідженою – бо полум'я, казали вони, є не що інше, як випаровування з розпаленого тіла.

Наостанок, імператриця запитала птахолюдей про природу грому і блискавки, і чи не відбуваються вони через стикання шматків криги. На що їй відповіли, що це відбувається не так, а через зіткнення холодного і теплого повітря, отож певна реакція, починаючись у хмарах, викликає блискавку. А ще вони додали, що існує стільки ж видів хмар, скільки існує різних звуків грому. Але цю ідею заперечували інші, які стверджували, що грім – це раптове і велике полум'я, що з'являється в повітрі, і не завжди воно потребує хмар для утворення. Але імператриця, не знаючи, що саме вони тут мають на увазі під полум'ям (бо навіть самі птахолюди не могли цього пояснити), більше вподобала перше пояснення. Аби уникнути надалі нудних суперечок і точніше пізнати природу самих небесних тіл та явищ, що з ними відбуваються, імператриця звеліла ведмедолюдям, які були її експериментальними філософами, спостерігати за небесними тілами використовуючи прилади, які називаються телескопами – що вони й зробили за наказом Її Величності. Але ці телескопи викликали більше розбіжностей і суперечок, ніж будь-коли раніше, бо одні казали, що бачать Сонце нерухомим, а Земля рухається навколо нього – а інші вважали, що обидва об'єкти рухаються. А треті ж казали, що Земля нерухома, а Сонце рухається. Одні налічували більше зірок, ніж інші, дехто відкривав нові зірки, яких раніше не бачив, дехто сперечався з іншими про величину зірок, дехто

their Terrestrial Globe, and the spots therein were Hills and Vallies; but others would have the spots to be the Terrestrial parts, and the smooth and glossie parts, the Sea: At last, the Empress commanded them to go with their Telescopes to the very end of the Pole that was joined to the World she came from, and try whether they could perceive any Stars in it: which they did; and, being returned to her Majesty, reported that they had seen three Blazing-Stars appear there, one after another in a short time, whereof two were bright, and one dim; but they could not agree neither in this observation: for some said, It was but one Star which appeared at three several times, in several places; and others would have them to be three several Stars; for they thought it impossible, that those three several appearances should have been but one Star, because every Star did rise at a certain time, and appear'd in a certain place, and did disappear in the same place: Next, It is altogether improbable, said they, That one Star should fly from place to place, especially at such a vast distance, without a visible motion; in so short a time, and appear in such different places, whereof two were quite opposite, and the third side-ways: Lastly, If it had been but one Star, said they, it would always have kept the same splendor, which it did not; for, as above mentioned, two were bright, and one was dim. After they had thus argued, the Empress began to grow angry at their Telescopes, that they could give no better Intelligence; for, said she, now I do plainly perceive, that your Glasses are false Informers, and instead of discovering the Truth, delude your Senses; Wherefore I Command you to break them, and let the Bird-men trust onely to their natural eyes, and examine Cœlestial Objects by the motions of their own Sense and Reason. The Bear-men replied, That it was not the fault of their Glasses, which caused such differences in their Opinions, but the sensitive motions in their Optick organs did not move alike, nor were their rational judgments always regular: To which the Empress answered, That if their Glasses were true Informers, they would rectifie their irregular

казав, що Місяць – це інший світ, подібний до їхньої земної кулі, а плями на ньому – це пагорби й долини, а інші вважали, що плями – це земля, а гладенькі й блискучі частини – це море... Врешті-решт імператриця звеліла їм піти з телескопами до самого центру полюса, що з'єднувався зі світом, з якого вона прийшла, і перевірити, чи не побачать вони там зірок. Так вони й зробили, і, повернувшись до Її Величності, доповіли, що бачили, як за короткий час там з'явилися одна за одною три палаючі зірки, з яких дві були яскраві, а одна тьмяна. Але й у цьому спостереженні вони не могли дійти згоди: одні казали, що це була одна зоря, яка з'являлася тричі по кілька разів у різних місцях. Інші казали, що це були три зорі, бо вважали неможливим, щоб ці три кілька проявів були однією зіркою, бо кожна зоря сходила в певний час, з'являлася в певному місці і зникала в тому ж місці. Ба більше – казали вони – зовсім неймовірно, щоб одна зірка перелітала з місця на місце, особливо на таку величезну відстань, без видимого руху, за такий короткий час і з'являлася в таких різних місцях, причому дві з них були зовсім навпроти, а третя - збоку від них. Нарешті, якби це була одна зоря – казали вони – то вона завжди б сяяла однаково, але це було не так, бо, як було сказано ними вже до того, дві зорі були яскраві, а одна тьмяна. Після цих обговорень імператриця почала гніватися на їхні телескопи та казати, що вони не можуть дати надійної інформації, бо так заявила вона: «Тепер я ясно бачу, що ваші телескопи нічого корисного не показують, і замість того, щоб відкривати істину, вони лише вводять вас самих в оману. Тому я наказую вам позбутися їх, і нехай птахолюди довіряють тільки своїм власним очам, і досліджують небесні тіла, використовуючи власну інтуїцію». Ведмедолюди відповіли, що не телескопи спричиняють такі розбіжності в їхніх думках – насправді то інтуїція може підводити, і тому їхні судження не завжди є правильними. На

Sense and Reason; But, said she, Nature has made your Sense and Reason more regular than Art has your Glasses; for they are meer deluders, and will never lead you to the knowledg of Truth; Wherefore I command you again to break them; for you may observe the progressive motions of Cœlestial Bodies with your natural eyes better than through Artificial Glasses. The Bear-men being exceedingly troubled at her Majesties displeasure concerning their Telescopes, kneel'd down, and in the humblest manner petitioned, that they might not be broken; for, said they, we take more delight in Artificial delusions, than in Natural truths. Besides, we shall want Employments for our Senses, and Subjects for Arguments; for, were there nothing but truth, and no falshood, there would be no occasion to dispute, and by this means we should want the aim and pleasure of our endeavors in confuting and contradicting each other; neither would one man be thought wiser than another, but all would either be alike knowing and wise, or all would be fools; wherefore we most humbly beseech your Imperial Majesty to spare our Glasses, which are our onely delight, and as dear to us as our lives. The Empress at last consented to their request, but upon condition, that their disputes and quarrels should remain within their Schools, and cause no factions or disturbances in State, or Government. The Bear-men, full of joy, returned their most humble thanks to the Empress; and to make her amends for the displeasure which their Telescopes had occasioned, told her Majesty, that they had several other artificial Optick-Glasses, which they were sure would give her Majesty a great deal more satisfaction. Amongst the rest, they brought forth several Microscopes, by the means of which they could enlarge the shapes of little bodies, and make a Lowse appear as big as an Elephant, and a Mite as big as a Whale. First of all they shewed the Empress a gray Drone-flye, wherein they observed that the greatest part of her face, nay, of her head, consisted of two large bunches all cover'd over with a multitude of small Pearls or Hemispheres in a Trigonal

що імператриця відповіла: «Якби б ваші телескопи показували істину, вони б доповнювали ваші власні думки.

Але природа зробила вас кращими за будь які телескопи – вони ж є лише оманною, і ніколи вони не приведуть вас до істини. Тому я знову наказую вам позбутися їх, бо ви можете спостерігати за небесними тілами своїми власними очима краще, ніж через якісь там телескопи».

Ведмедолуди, вкрай стурбовані невдоволенням Її Величності щодо їхніх телескопів, стали на коліна й смиренно попросили не позбуватися пристроїв, бо так казали вони: «Нас більше тішить неправда, ніж істина про світ. Крім того, телескопи нам потрібні для суперечок. Бо коли б не було нічого, крім правди, і не було б брехні, то не було б і приводу для суперечок.

Ми ж бо хочемо знаходити сенс і насолоду в тому, щоб сперечатися і заперечувати один одному – ніхто не вважає себе мудрішим за іншого, всі або однаково мудрі, або всі однаково дурні. Тому ми покійно просимо вашу імператорську величність пощадити наші телескопи, які є нашою єдиною втіхою, і дорогі вони нам, як наше життя».

Імператриця нарешті погодилася з їх проханням, але за умови, що їхні суперечки та сварки будуть залишатися в межах їхніх шкіл і не будуть спричиняти жодних розколів чи заворушень у державі. Ведмедолуди, сповнені радості, щиро подякували Імператриці і, щоб загладити незадоволення, яке викликали їхні телескопи, повідомили Її Величність, що у них є ще кілька інших оптичних приладів, які, на їхню думку, задовольнять Її Величність набагато більше. Крім того, вони принесли кілька мікроскопів, за допомогою яких можна було збільшувати маленькі тіла і робити вошу завбільшки зі слона, а кліща – завбільшки з кита.

Спочатку вони показали імператриці в мікроскопі звичайну сіру муху і побачили, що більша частина її обличчя, а точніше

order: Which Pearls were of two degrees, smaller and bigger; the smaller degree was lowermost, and looked towards the ground; the other was upward, and looked sideward, forward and backward: They were all so smooth and polished, that they were able to represent the image of any object, the number of them was in all 14000. After the view of this strange and miraculous Creature, and their several observations upon it, the Empress asked them, What they judged those little Hemispheres might be? They answered, That each of them was a perfect Eye, by reason they perceived that each was covered with a Transparent Cornea, containing a liquor within them, which resembled the watery or glassie humor of the Eye. To which the Emperess replied, That they might be glassie Pearls, and yet not Eyes; and that perhaps their Microscopes did not truly inform them. But they smilingly answered her Majesty, That she did not know the vertue of those Microscopes: for they never delude, but rectifie and inform the Senses; nay, the World, said they, would be but blind without them, as it has been in former ages before those Microscopes were invented.

After this, they took a Charcoal, and viewing it with one of their best Microscopes, discovered in it an infinite multitude of pores, some bigger, some less; so close and thick, that they left but very little space betwixt them to be filled with a solid body; and to give her Imperial Majesty a better assurance thereof, they counted in a line of them an inch long, no less then 2700 pores; from which Observation they drew this following Conclusion, to wit, That this multitude of pores was the cause of the blackness of the Coal; for, said they, a body that has so many pores, from each of which no light is reflected, must necessarily look black, since black is nothing else but a privation of light, or a want of reflection. But the Empress replied, That if all Colours were made by reflection of light, and that Black was as much a colour as any other colour; then certainly they contradicted themselves in saying that black was made by want of reflection. However, not to interrupt your Microscopical

голови, складається з двох великих пучків, вкритих безліччю дрібних “перлин” або, інакше, півкуль, розміщених у формі трикутника. Півкулі ті були двох видів – менші й більші. Менші знаходилися нижче і дивилися донизу.

Другі ж були вище і дивилася вбік, вперед і назад. Всі вони були такі гладкі й відшліфовані, – наче полотно для малювання, – а всього їх було 14000. Після того, як вони розглянули це дивне створіння, імператриця запитала: «Чим, на вашу думку, можуть бути ці маленькі півкулі?». Їй відповіли, що кожна з них є досконалим оком, оскільки видно, що кожне з них вкрите прозорою рогівкою, яка містить у собі рідину, що нагадує водянисту або скляну рідину ока. На що імператриця відповіла, що, можливо, то є скляні перлини, але не очі, і що, можливо, мікроскопи ведмедолодей дуже неточні. Але ведмедолоди, усміхаючись, відповіли Її Величності, що вона не знає всього про ті мікроскопи, бо вони завжди точні, і видно крізь них дуже добре. І так сказали ведмедолоди: «Без них були б ми сліпими, як це було раніше, до того, як ці мікроскопи були винайдені».

Після цього вони взяли шматочок вугілля і, розглядаючи його за допомогою одного з найкращих своїх мікроскопів, виявили в ньому нескінченну кількість пор – одні більші, інші менші. Вони були розташовані такі тісно одна до одної, що у просторі між ними нічого більше не могло б поміститися – настільки вони були малі. А щоб імператриця краще у цьому запевнилася, ведмедолоди нарахували в одній лінії, довжиною в дюйм, не менш як 2700 пор. З цього спостереження вони зробили такий висновок: саме ця безліч пор була причиною чорноти вугілля. Бо – сказали вони – тіло, яке має стільки пор, жодна з яких не відбиває світло, неодмінно має виглядати чорним, оскільки чорнота є нічим іншим, як відсутністю світла або відображення. Але імператриця відповіла: «Якщо всі кольори виникають завдяки відбиванню світла – а чорний є таким самим кольором, як і будь-який інший – то, звичайно,

Inspections, said she, let us see how Vegetables appear through your Glasses; whereupon they took a Nettle, and by the vertue of the Microscope, discovered that underneath the points of the Nettle there were certain little bags or bladders, containing a poysonous liquor, and when the points had made way into the interior parts of the skin, they like Syringe-pipes served to convey that same liquor into them. To which Observation the Empress replied, That if there were such poyson in Nettles, then certainly in eating of them, they would hurt us inwardly, as much as they do outwardly? But they answered, That it belonged to Physicians more then to Experimental Philosophers, to give Reasons hereof; for they only made Microscopical inspections, and related the Figures of the Natural parts of Creatures according to the representation of their glasses.

Lastly, They shewed the Empress a Flea, and a Lowse; which Creatures through the Microscope appear'd so terrible to her sight, that they had almost put her into a swoon; the description of all their parts would be very tedious to relate, and therefore I'll forbear it at this present. The Empress, after the view of those strangely-shaped Creatures, pitied much those that are molested with them, especially poor Beggars, which although they have nothing to live on themselves, are yet necessitated to maintain and feed of their own flesh and blood, a company of such terrible Creatures called Lice; who, instead of thanks, do reward them with pains, and torment them for giving them nourishment and food. But after the Empress had seen the shapes of these monstrous Creatures, she desir'd to know, Whether their Microscopes could hinder their biting, or at least shew some means how to avoid them? To which they answered, That such Arts were mechanical and below the noble study of Microscopical observations. Then the Empress asked them, Whether they had not such sorts of Glasses that could enlarge and magnifie the shapes of great Bodies as well as they had done of little ones? Whereupon they took one of their best and

твердження, що чорний колір виникає через відсутність відбиття, є дуже суперечливим. Але щоб не переривати ваших досліджень у мікроскопах, давайте подивимося, як виглядають овочі через них». Після цього вони взяли кропиву і за допомогою мікроскопа довідалися, що під гострими кінчиками кропиви є маленькі мішечки, що містять кислоту. Коли гострі кінчики торкаються шкіри, вони, наче шприци, впорскують у неї рідину. На це спостереження імператриця відповіла: «Якби в кропиви був такий сік, то неодмінно при вживанні її в їжу він би завдавав нам внутрішньої шкоди так само, як і зовнішньої?». Вони ж сказали, що нехай краще лікарі, аніж експериментальні філософи, пояснюють це, бо вони всього лиш під мікроскопом досліджували і співвідносили тіла живих істот.

Нарешті, імператриці показали блоху та вошу. Ці створіння під мікроскопом здалися їй настільки жахливими, що вона ледь не зомліла. Описувати тих створінь було би досить нудно, тому наразі цього робити я не буду. Імператриця, роздивившись таких дивних комах, поспівчувала тим, хто їх тривожить – а особливо молям-паразитам. Це тому, що вони виживають за рахунок інших, і поїдають своїх комах-побратимів, а власне жахливих вошей. Без ніякої подяки, молі завдають вошам болю, мучають їх за те, що вони є їхньою їжею. Дослідивши форми тих дивних комах, імператриця захотіла дізнатися, чи можуть мікроскопи завадити їх укусам, чи хоча б показати як тих укусів уникнути. Їй пояснили, що такі малі мехінічні дії мікроскопи вловити не в змозі. Далі правителька запитала, чи є такі стекла, що можуть збільшувати та наближати великі об'єкти, так само як і малі, які вже було розглянуто до того.

Тоді ведмедолюди принесли свій найліпший та найбільший мікроскоп, і спробували через нього оглянути кита. Але марно, бо кит був такий великий, що просто не вміщався у окружність скла. Чи така помилка сталася через саме скло, чи через

largest Microscopes, and endeavoured to view a Whale thorow it; but alas! the shape of the Whale was so big, that its Circumference went beyond the magnifying quality of the Glass; whether the error proceeded from the Glass, or from a wrong position of the Whale against the reflection of light, I cannot certainly tell. The Empress seeing the insufficiency of those Magnifying-Glasses, that they were not able to enlarge all sorts of Objects, asked the Bear-men, whether they could not make Glasses of a contrary nature to those they had shewed her, to wit, such as instead of enlarging or magnifying the shape or figure of an Object, could contract it beneath its natural proportion: Which, in obedience to her Majesties Commands, they did; and viewing through one of the best of them, a huge and mighty Whale appear'd no bigger then a Sprat; nay, through some no bigger then a Vinegar-Eele; and through their ordinary ones, an Elephant seemed no bigger then a Flea; a Camel no bigger then a Lowse; and an Ostrich no bigger then a Mite. To relate all their Optick observations through the several sorts of their Glasses, would be a tedious work, and tire even the most patient Reader, wherefore I'll pass them by; onely this was very remarkable and worthy to be taken notice of, that notwithstanding their great skil, industry and ingenuity in Experimental Philosophy, they could yet by no means contrive such Glasses, by the help of which they could spy out a Vacuum, with all its dimensions, nor Immaterial substances, Non-beings, and Mixt-beings, or such as are between something and nothing; which they were very much troubled at, hoping that yet, in time, by long study and practice, they might perhaps attain to it.

The Bird- and Bear-men being dismissed, the Empress called both the Syrens- or Fish-men, and the Worm-men, to deliver their Observations which they had made, both within the Seas, and the Earth. First, she enquired of the Fish-men whence the saltness of the Sea did proceed? To which they answered, That there was a volatile salt in those parts of the Earth, which as a bosom contain

неправильне положення кита відносно відбитого світа – цього я точно не можу сказати.

Імператриця, бачачи недоліки тих мікроскопів – вони не могли збільшувати будь-які об'єкти – запитала у ведмедолодей, чи не могли б вони зробити такі пристрої, що працювали б навпаки. Іншими словами – замість збільшення та наближення, навпаки би зменшували та віддаляли. Ведмедолоди покійно виконали наказ Її Величності – дивлячись через один такий якісний пристрій, великий та могутній кит видавався не більшим за кільку, а через деякі стекла він був навіть меншим за оцтового вугра.

Через простіші хоча й подібні мікроскопи, слон видавався не більшим за блоху, верблюд – не більшим за вошу, а страус – не більшим за кліща. Розказати про всі спостереження, зроблені через ті різні види телескопів – це було би нудно, і навіть найтерплячішого читача це втомило би, тому про це я не оповім. Але варто було згадати про ці вражаючі відкриття, бо попри свою майстерність, працювитість та винахідливість у сфері експериментальної філософії, ведмедолоди все ж не могли поки ніяк створити таких стекол, за допомогою яких вони могли би дослідити вакуум та всі його особливості, нематеріальні об'єкти, невидимих істот та “серединних” істот – таких, що на межі буття та небуття. Ведмедолодей це дуже хвилювало, та вони сподівалися, що колись, завдяки тривалим дослідженням та практиці, у них все вийде.

Коли птахолоди та ведмедолоди пішли, імператриця покликала сирен – тобто риболюдей – та черволюдей, аби вони розповіли їй про відкриття, які вони зробили у морях та на суші. Спочатку вона запитала у риболюдей: «Чому море солоне?». Їй пояснили, що в деяких місцях на Землі, в деяких морях, є летка сіль, і вона розчинається там і залишається у воді.

the Waters of the Sea, which Salt being imbibed by the Sea, became fixt; and this imbibing motion was that they call'd the Ebbing and Flowing of the Sea; for, said they, the rising and swelling of the Water, is caused by those parts of the volatile Salt as are not so easily imbibed, which striving to ascend above the Water, bear it up with such a motion, as Man, or some other Animal Creature, in a violent exercise uses to take breath. This they affirmed to be the true cause both of the saltiness, and the ebbing and flowing-motion of the Sea, and not the jogging of the Earth, or the secret influence of the Moon, as some others had made the World believe.

After this, the Empress enquired, Whether they had observed, that all Animal Creatures within the Seas and other waters, had blood? They answered, That some had blood, more or less, but some had none. In Crea-fishes and Lobsters, said they, we perceive but little blood; but in Crabs, Oysters, Cockles, &c. none at all. Then the Empress asked them, in what part of their Bodies that little blood did reside? They answered, in a small vein, which in Lobsters went through the middle of their tails, but in Crea-fishes was found in their backs: as for other sorts of Fishes, some, said they, had onely blood about their Gills, and others in some other places of their Bodies; but they had not as yet observed any whose veins did spread all over their Bodies.

The Empress wondring that there could be living Animals without Blood, to be better satisfied, desired the Worm-men to inform her, whether they had observed Blood in all sorts of Worms? They answered, That, as much as they could perceive, some had Blood, and some not; a Moth, said they, had no Blood at all, and a Lowse had, but like a Lobster, a little Vein along her back: Also Nits, Snails, and Maggots, as well as those that are generated out of Cheese and Fruits, as those that are produced out of Flesh, had no blood: But, replied the Empress, If those mentioned creatures have no blood, how is it possible they can live? for it is commonly said, That the life of an Animal consists in the blood, which is the seat

І це розчинення вони називали “течією” моря, бо за їхніми словами, розлив морів спричиняється тими часточками леткої солі які не так просто розчиняються, і вони піднімаються на поверхню; це можна порівняти з тим, як людина чи інша тварина глибоко вдихає. І так вони вважали через власне ту саму солоність моря та його течію, а не через те, що рухається Земля, чи непомітний вплив Місяця – а саме в таке заставили декого повірити.

Після цього, імператриця запитала: «Чи у всіх тварин, які живуть у морях та інших водах, ви помітили кров?». Їй відповіли, що деякі морські тварини мають кров, у більшій чи меншій мірі, а деякі не мають її. У креветках і омарах, – казали вони, – можна побачити трохи крові, а в крабах, устрицях, молюсках та інших її зовсім немає.

Тоді Імператриця запитала, в якій частині їхнього тіла знаходиться ця нечисленна кров. Їй відповіли, що в омарів – у маленькій жилці, яка проходить посередині хвоста, а в креветок – на спині; що ж до інших видів риб, то в одних, за їхніми словами, кров була тільки біля зябер, а в інших – деінде в тілі. Але вони ще не бачили жодної морської тварини, чиї вени розходилися б по всьому тілу.

Імператриця здивувалася тому, що можуть бути живі тварини без крові, і з цікавості попросила черволюдей розповісти їй, чи всі види черв'яків, молюсків та комах мають кров. Вони відповіли, що, наскільки вони могли бачити, одні мають кров, а інші – ні; міль, – сказали вони, – зовсім не має крові, а воша – має, але, як і омар, у маленькій жилці вздовж спини. І гниди, і равлики, і личинки, і ті, що з'являються у сирі, фруктах та м'ясі – не мали Крові.

Імператриця відповіла: «Але, якщо ці істоти не мають крові, то як же вони можуть жити? Бо ж кажуть, що життєва сила тварини міститься в крові, і саме в ній схований їхній дух». Вони

of the Animal spirits. They answered, That blood was not a necessary propriety to the life of an Animal; and that that which was commonly called Animal spirits, was nothing else but corporeal motions proper to the nature and figure of an Animal.

Then she asked both the Fish- and Worm-men, whether all those Creatures that have blood, had a circulation of blood in their veins and arteries? But they answered, That it was impossible to give her Majesty an exact account thereof, by reason the circulation of blood was an interior motion, which their senses, neither of themselves, nor by the help of any Optick Instrument could perceive; but as soon as they had dissected an Animal Creature, to find out the truth thereof, the interior corporeal motions proper to that particular figure or creature, were altered.

Then said the Empress, If all Animal Creatures have not blood, it is certain, they all have neither Muscles, tendons, nerves, &c. But, said she, Have you ever observed Animal Creatures that are neither flesh, nor Fish, but of an intermediate degree between both? Truly, answered both the Fish- and Worm-men, We have observed several Animal Creatures that live both in Water, and on the Earth, indifferently, and if any, certainly those may be said to be of such a mixt nature, that is, partly Flesh, and partly Fish: But how is it possible, replied the Empress, that they should live both in Water, and on the Earth, since those Animals that live by the respiration of Air, cannot live within Water; and those that live in Water, cannot live by the respiration of Air, as Experience doth sufficiently witness. They answered her Majesty, That as there were different sorts of Creatures, so they had also different ways of Respirations; for Respiration, said they, is nothing else but a composition and division of parts, and the motions of nature being infinitely various, it is impossible that all Creatures should have the like motions; wherefore it was not necessary, that all Animal Creatures should be bound to live either by the Air, or by Water

відповіли, що кров не є обов'язковим елементом життя тварини, а те, що зазвичай називають духами тварин, є не що інше, як рухи тіла, властиві природі й фігурі тієї чи іншої тварини.

Тоді правителька запитала риболюдей і черволюдей, чи всі істоти, що мають кров, мають циркуляцію крові в своїх венах і артеріях. Їй відповіли, що не можуть дати Її Величності точного пояснення, бо кровообіг – це внутрішній рух, який їхні органи чуття, ні самі по собі, ні за допомогою оптичних приладів, не можуть вловити; і як тільки вони розтинали тварину щоб дослідити її, внутрішні рухи тіла, властиві тій чи іншій істоті, змінювалися.

Тоді імператриця сказала: «Якби б всі тварини не мали крові, то, безперечно, вони не мали б і м'язів, сухожиль, нервів тощо. Але, – додала вона, – чи бачили ви коли-небудь тварин, які не були б ні м'ясом, ні рибою, а були б проміжним ступенем між ними?». «Дійсно, – відповіли риболюди і черволюди, – ми бачили кількох тварин, що живуть як у воді, так і на землі, і коли такі й трапляються, то про них можна сказати, що вони є змішаної природи – тобто є частково м'ясом, а частково рибою». «Але як це можливо, – відповіла імператриця, – щоб вони жили і у воді, і на землі? Адже ті тварини, які дихають поверхневим повітрям, не можуть жити у воді, а ті, що живуть у воді, не можуть дихати поверхневим повітрям – це ми знаємо з досвіду». Вони відповіли Її Величності, що оскільки існують різні види тварин, то й способи дихання у них різні. Бо дихання, казали вони, є не що інше, як сполучення і поділ частин, а природа нескінченно різноманітна, тож неможливо, щоб організми усіх тварин функціонували однаково; тому нема потреби усім тваринам дихати лише зовнішньо, або лише через воду – природа вже сама все зробила для зручності того чи іншого виду.

onely, but according as Nature had ordered it convenient to their Species.

The Empress seem'd very well satisfied with their answer, and desired to be further informed, Whether all Animal Creatures did continue their Species by a successive propogation of particulars, and whether in every Species the off-springs did always resemble their Generator or Producer, both in their interior and exterior Figures? They answered, her Majesty, That some Species or sorts of Creatures, were kept up by a successive propagation of an off-spring that was like the producer, but some were not. Of the first rank, said they, are all those Animals that are of different sexes, besides several others; but of the second rank are for the most part those we call Insects, whose production proceeds from such causes as have no conformity or likeness with their produced Effects; as for example, Maggots bred out of Cheese, and several others generated out of Earth, Water, and the like. But said the Empress, there is some likeness between Maggots and Cheese; for Cheese has no blood, nor Maggots neither; besides, they have almost the same taste which Cheese has. This proves nothing, answered they; for Maggots have a visible, local, progressive motion, which Cheese hath not. The Empress replied, That when all the Cheese was turned into Maggots, it might be said to have local, progressive motion. They answered, That when the Cheese by its own figurative motions was changed into Maggots, it was no more Cheese.

The Empress confessed that she observed Nature was infinitely various in her works, and that though the species of Creatures did continue, yet their particulars were subject to infinite changes. But since you have informed me, said she, of the various sorts and productions of Animal Creatures, I desire you to tell me what you have observed of their sensitive perceptions? Truly, answered they, Your Majesty puts a very hard question to us, and we shall hardly be able to give a satisfactory answer to it; for there

Імператриця, здавалося, була цілком задоволена їхньою відповіддю, і далі хотіла дізнатися, чи всі тварини продовжують свій рід розмноженням, і чи у кожного виду нащадки завжди схожі на свого попередника як внутрішніми, так і зовнішніми рисами.

Її Величності відповіли, що деякі види дійсно продовжують рід завдяки розмноженню, та іноді нащадки подібні до батьків, а іноді – ні.

До перших, – сказали вони, – належать усі тварини, що мають різні статі, а також деякі інші, до других – здебільшого комахи, бо вони нічим не подібні до того, що їх породжує; як, наприклад, опариші, що з'являються із сиру, та деякі інші, що з'являються із землі, води тощо.

«Але, – сказала Імператриця, – між опаришами і сиром є певна подібність, бо в сирі нема крові, в опаришах – теж; крім того, вони майже такі самі на смак, як і сир». «Це нічого не доводить, – відповіли вони, – бо видно, як опариші рухаються, чого сир не робить».

Імператриця відповіла: «Коли весь сир перетвориться на опаришів, то можна буде сказати, що він теж рухається». А вони відповіли, що коли сир перетворюється на опаришів, він перестає бути сиром.

Імператриця зізналася, що вона бачила безмежне різномайття природи, і також знала, що все живе – безкінечно мінливе. «Але оскільки ви розповіли мені, – сказала вона, – про різноманітні види тварин, я хочу, щоб ви розповіли мені – що ви дізналися про роботу їх органів чуттів?». «Насправді, – відповіли вони, – Ваша Величність ставить дуже важке запитання, і ми навряд чи зможемо дати на нього задовільну відповідь. Бо існує багато різних видів істот, і всі вони мають різне сприйняття оточуючого світу, і так само мають вони різні органи, які ми не в змозі дослідити. Тільки в устриці ми з

are many different sorts of Creatures, which as they have all different perceptions, so they have also different organs, which our senses are not able to discover, onely in an Oystershell we have with admiration observed, that the common sensorium of the Oyster lies just as the closing of the shells, where the pressure and re-action may be perceived by the opening and shutting of the shells every tide. After all this, the Empress desired the Worm men to give her a true Relation how frost was made upon the Earth? To which they answered, That it was made much after the manner and description of the Fish- and Bird-men, concerning the Congelation of Water into Ice and Snow, by a commixture of saline and acid particles; which relation added a great light to the Ape-men, who were the Chymists, concerning their Chymical principles, Salt, Sulphur, and Mercury. But, said the Empress, if it be so, it will require an infinite multitude of saline particles to produce such a great quantity of Ice, Frost and Snow: besides, said she, when Snow, Ice and Frost, turn again into their former principle, I would fain know what becomes of those saline particles? But neither the Worm-men, nor the Fish- and Bird-men, could give her an answer to it.

Then the Empress enquired of them the reason, Why Springs were not as salt as the Sea is? also, why some did ebb and flow? To which it was answered, That the ebbing and flowing of some Springs, was caused by hollow Caverns within the Earth, where the Seawater crowding thorow, did thrust forward, and drew backward the Spring-water, according to its own way of ebbing and flowing; but others said, That it proceeded from a small proportion of saline and acid particles, which the Spring-water imbibed from the Earth; and although it was not so much as to be perceived by the sense of Taste; yet it was enough to cause an ebbing and flowing-motion. And as for the Spring- water being fresh, they gave, according to their Observation, this following reason: There is, said they, a certain heat within the Bowels of the Earth, proceeding from its

захопленням помітили, що здебільшого її органи чуттів розташовані біля місця змикання раковин. Ту з'єднувальну ланку можна побачити, відкриваючи та закриваючи устрицю».

Після всього цього імператриця забажала, щоб черволюди розповіли їй про те, як насправді утворюється мороз на Землі. На що вони відповіли, що він утвориться подібно до способу, який описали риболюди і птахолюди – вода перетворюється на лід і сніг шляхом змішування частинок солі і певної кислоти. Таке пояснення стало у великій пригоді мавполюдям – які були алхіміками – у їхніх дослідженнях хімічних речовин: солі, сірки і ртуті. «Але, – сказала імператриця, – якщо це так, то для створення такої великої кількості льоду, морозу і снігу знадобиться незліченна кількість солі. Крім того, коли сніг, лід і мороз знову ростануть – що ж станеться із сіллю у них?». Але ні черволюди, ні риболюди, ні птахолюди не могли дати їй відповіді на це запитання.

Тоді імператриця запитала їх, чому джерела не такі солоні, як море, і чому деякі з них розливаються. На що їй відповіли, що причиною розтікання деяких джерел є порожнесті печери в землі, де морська вода, накопичуючись, виштовхує джерельну воду власною течією.

Інші ж стверджували, що причиною цього є невелика кількість солі і кислот, які джерельна вода вбирає із Землі; і хоча їх було не так багато, щоб відчутти на смак, але цього було достатньо, щоб викликати розлив джерел. А щодо прісності джерельної води, то, за їхніми спостереженнями, вони пояснювали це наступним чином: «У надрах Землі, – говорили вони, – є певне тепло, що з'являється через її швидкий круговий рух навколо власної осі, і це тепло перетворює рідини в надрах на свіжу прісну воду.

swift circular motion, upon its own axe, which heat distills the rarest parts of the Earth into a fresh and insipid water, which water being through the pores of the Earth, conveyed into a place where it may break forth without resistance or obstruction, causes Springs and Fountains; and these distilled Waters within the Earth, do nourish and refresh the grosser and drier parts thereof.

This Relation confirmed the Empress in the opinion concerning the motion of the Earth, and the fixedness of the Sun, as the Bird-men had informed her; and then she asked the Worm-men, whether Minerals and Vegetables were generated by the same heat that is within the Bowels of the Earth? To which they could give her no positive answer; onely this they affirmed, That heat and cold were not the primary producing causes of either Vegetables or Minerals, or other sorts of Creatures, but onely effects; and to prove this our assertion, said they, we have observed, that by change of some sorts of Corporeal motions, that which is now hot, will become cold; and what is now cold, will grow hot; but the hottest place of all, we find to be the Center of the Earth: Neither do we observe, that the Torrid Zone does contain so much Gold and Silver as the Temperate; nor is there great store of Iron and Lead wheresoever there is Gold; for these Metals are most found in colder Climates towards either of the Poles.

This Observation, the Empress commanded them to confer with her Chymists, the Ape-men; to let them know that Gold was not produced by a violent, but a temperate degree of heat. She asked further, Whether Gold could not be made by Art? They answered, That they could not certainly tell her Majesty, but if it was possible to be done, they thought Tin, Lead, Brass, Iron and Silver, to be the fittest Metals for such an Artificial Transmutation. Then she asked them, Whether Art could produce Iron, Tin, Lead, or Silver? They answered, Not, in their opinion. Then I perceive, replied the Empress, that your judgments are very irregular, since you believe that Gold, which is so fixt a Metal, that nothing has been found as

Проходячи через пори Землі, вона спрямовується до місць, де вона може прориватися без опору і перешкод, і утворювати джерела і фонтани. Ці очищені води, що знаходяться в надрах Землі, живлять і освіжають важчі і сухіші її частини».

Ця розповідь підтвердила думку імператриці про рух Землі і нерухомість Сонця, про що їй говорили і птахолюди. Далі вона запитала черволюдей: «Чи мінерали та овочі утворюються від того ж тепла, що є у надрах Землі?» На це вони не змогли дати їй однозначної відповіді, однак стверджували, що тепло й холод не є причинами зростання ні овочів, ні мінералів, ні інших видів істот, а лише наслідками цього. І вони сказали: «Ось як ми можемо довести це наше твердження. Ми помітили, що коли тіла рухаються, ті що є гарячими – стають холодними, а ті, що є холодними – стають гарячими. Але найгарячішим місцем з усіх ми вважаємо центр Землі. Ми також не помічаємо в тропіках багато золота і срібла, навідміну від помірної зони. Також, немає великих запасів заліза і свинцю там, де є золото, бо ці метали найчастіше зустрічаються в більш холодному кліматі, ближче до полюсів».

Останнє спостереження імператриця наказала їм обговорити зі своїми алхіміками, мавполюдми, щоб вони тепер знали, що золото утворюється не при сильному, а при помірному нагріванні. Вона запитала далі: «Чи не можна створити золото штучно?». Вони відповіли, що не можуть точно того сказати Її Величності, але якщо це можливо, то, на їхню думку, олово, свинець, латунь, залізо і срібло є найпридатнішими металами для такої штучної трансформації. Тоді вона запитала їх: «Чи можливо створити штучне залізо, олово, свинець чи срібло?». Їй відповіли, що, на їхню думку, ні. «Отож я бачу, – відповіла імператриця, – що ваші судження дуже неправильні, оскільки ви вважаєте, що саме золото, яке є настільки міцним металом, що досі не знайдено нічого, що

yet which could occasion a dissolution of its interior figure, may be made by Art, and not Tin, Lead, Iron, Copper or Silver, which yet are so far weaker, and meaner Metals then Gold is. But the Worm-men excused themselves, that they were ignorant in that Art, and that such questions belonged more properly to the Ape-men, which were Her Majesties Chymists.

Then the Empress asked them, Whether by their Sensitive perceptions they could observe the interior corporeal, figurative Motions both of Vegetables and Minerals? They answer'd, That their Senses could perceive them after they were produced, but not before; Nevertheless, said they, although the interior, figurative motions of Natural Creatures are not subject to the exterior, animal, sensitive perceptions, yet by their Rational perception they may judg of them, and of their productions if they be regular: Whereupon the Empress commanded the Bear-men to lend them some of their best Microscopes. At which the Bear-men smilingly answered her Majesty, that their Glasses would do them but little service in the bowels of the Earth, because there was no light; for, said they, our Glasses do onely represent exterior objects, according to the various reflections and positions of light; and wheresoever light is wanting, the glasses wil do no good. To which the Worm-men replied, that although they could not say much of refractions, reflections, inflections, and the like; yet were they not blind, even in the bowels of the Earth: for they could see the several sorts of Minerals, as also minute Animals, that lived there; which minute Animal Creatures were not blind neither, but had some kind of sensitive perception that was as serviceable to them, as sight, taste, smell, touch, hearing, &c. was to other Animal Creatures: By which it is evident, That Nature has been as bountiful to those Creatures that live underground, or in the bowels of the Earth, as to those that live upon the surface of the Earth, or in the Air, or in Water. But howsoever, proceeded the Worm-men, although there is light in the bowels of the Earth, yet your Microscopes will do but little good

могло б його розчинити, може бути виготовлене штучно, а не олово, свинець, залізо, мідь чи срібло, які є набагато дешевшими і простішими металами, ніж золото». Але черволюди виправдовувалися, що вони нічого не тямлять у цій справі, і що такі питання більше стосуються мавполюдей, тобто алхіміків Її Величності.

Тоді імператриця запитала їх, чи можуть вони своїми органами чуття помітити внутрішні рухи овочів і мінералів. Вони відповіли, що їхні чуття сприймають такі речі лише після того, як вони з'являються на світ, але не раніше. «Проте, – сказали вони, – хоча внутрішні рухи в тілах живих створінь не можна вловити органами чуття, все ж ми можемо судити про них і про їхнє народження, якщо воно пройшло як треба, використовуючи логіку». Тоді імператриця звеліла ведмедолюдям позичити їм найкращі мікроскопи.

На це ведмедолюди з усмішкою відповіли Її Величності, що їхні мікроскопи не принесуть черволюдям ніякої користі у дослідженнях надр Землі, бо там немає світла. «А це тому, – пояснили вони, – що наші мікроскопи лише відображають предмети коли відзеркалюють світло – а там, де світла бракує, мікроскопи не принесуть ніякої користі».

На це черволюди відповіли, що хоча вони й не можуть багато сказати про заломлення, віддзеркалення, вигини тощо, вони, однак, не сліпі, навіть у надрах Землі, бо можуть бачити деякі види мінералів, а також дрібних тварин, які там живуть.

І ті дрібні тварини також не сліпі, бо мають певне чуття, яке служить їм так само, як зір, смак, нюх, дотик, слух і тому подібне іншим тваринам. З чого видно, що природа була так само щедрою до тих істот, що живуть під землею, або в надрах землі, як і до тих, що живуть на поверхні землі, або в повітрі, або у воді.

«Але, – продовжили черволюди, – хоча в надрах Землі і є світло, ваші мікроскопи не принесуть там великої користі, бо

there, by reason those Creatures that live under ground have not such an optick sense as those that live on the surface of the Earth: wherefore, unless you had such Glasses as are proper for their perception, your Microscopes will not be any ways advantageous to them.

The Empress seem'd well pleased with this answer of the Worm-men; and asked them further, Whether Minerals and all other Creatures within the Earth were colourless? At which question they could not forbear laughing; and when the Empress asked the reason why they laugh? We most humbly beg your Majesties pardon, replied they; for we could not chuse but laugh, when we heard of a colourless Body. Why, said the Empress, Colour is onely an accident, which is an immaterial thing, and has no being of it self, but in another body. Those, replied they, that informed your Majesty thus, surely their rational motions were very irregular; For how is it possible, that a Natural nothing can have a being in Nature? If it be no substance, it cannot have a being, and if no being, it is nothing; Wherefore the distinction between subsisting of it self, and subsisting in another body, is a meer nicety, and non-sense, for there is nothing in Nature that can subsist of, or by it self, (I mean singly) by reason all parts of Nature are composed in one body, and though they may be infinitely divided, commixed, and changed in their particular, yet in general, parts cannot be separated from parts as long as Nature lasts; nay, we might as probably affirm, that Infinite Nature would be as soon destroyed, as that one Atom could perish; and therefore your Majesty may firmly believe, that there is no Body without colour, nor no Colour without body; for colour, figure, place, magnitude, and body, are all but one thing, without any separation or abstraction from each other.

істоти, що живуть під землею, не мають такого гострого зору, як ті, що живуть на поверхні Землі. І тому, якщо ви не матимете мікроскопів, придатних для їхнього зору, ваші мікроскопи не будуть для них корисними».

Імператриця була дуже задоволена такою відповіддю черволюдей і запитала їх далі: «Чи є мінерали та всі інші істоти на Землі безбарвними?». Через таке запитання вони не могли стриматися і розсміялися. Коли імператриця запитала, чому вони розсміялися, вони відповіли: «Ми дуже смиренно просимо вибачення у Вашої Величності, бо ми не могли не сміятися, коли почули про безбарвне тіло». «Але чого ж сміятись, – запитала імператриця, – коли колір – це лише випадковість, яка є нематеріальною річчю і не існує сама по собі, а тільки в якомусь тілі?». «Ті, – відповіли вони, – що так навчили Вашу Величність, напевно, дуже неправильно міркували, бо як це можливо, щоб “ніщо” існувало? Якщо щось не є певною матерією, то воно не існує, а якщо не існує – то є “нічим”. Тому розрізнення між існуванням у самому собі та існуванням в іншому тілі – це суцільна нісенітниця, бо в природі немає нічого, що могло б існувати саме по собі (я маю на увазі окремо), оскільки все в природі взаємопов’язане. І хоча все може нескінченно ділитися, змішуватися і змінюватися якщо казати про конкретні об’єкти, в цілому, доки існує природа – все взаємопов’язане. Ні, ми можемо з таким же успіхом стверджувати, що безмежна природа буде знищена так само швидко, як може зникнути один атом. І тому Вашу Величність ми однозначно запевняємо, що немає тіла без кольору, як і кольору без тіла. Бо колір, фігура, місце, величина і тіло – все це одне, нероздільне і дійсне».

Chapter 2. Reflection of specific author's style in utopian novel of the 17th century: The case of Ukrainian translation of *The Description of a New World, Called the Blazing-World* by Margaret Cavendish, Duchess of Newcastle

Chapter 2.1. Notes on the author's biography and the text's style

Margaret Cavendish, Duchess of Newcastle-upon-Tyne, was a scientist, philosopher, and a writer with a wide variety of works that considered topics ranging from natural philosophy to fiction. Having personally known such influential personalities of Europe as René Descartes, Thomas Hobbes, and Henry More, she has managed to surpass the established gender norms of her age, attending scientific societies, discussing contemporary artistic advances and publishing extensive works in different areas of literature, all while the usual consensus on the topics of women's literature in that time was mostly that of religion and education (*Margaret Cavendish, Duchess of Newcastle-upon-Tyne*, Project Vox team, 2019).

Not once Cavendish received admiring reviews of her works from other authors. For example, in 1653, the Dutch poet Constantijn Huygens noted the ability of Cavendish's books to captivate the reader:

“...her wonderfull booke, whose extravagant atomes kept me from sleeping...” (Project Vox team, 2019).

Also, the British writer Joseph Glanvill, in his letter to Cavendish from 1667, admired the ideas which the duchess has put into her works:

“...I admire the quickness, and vigor of your conceptions, in all...” (Project Vox team, 2019).

Works of Margaret Cavendish, while not always being published under her own name, never were anonymous. Additionally, she was among the few authors in her times who had managed to distribute their books exactly in such a format – as books, while a big portion of other publications made by women were not bigger than pamphlets. Moreover, sometimes it is possible to observe portrait frontispieces in her works – sometimes of other people, but also of Margaret herself, for example in some editions of *The Blazing World*. These facts suggest to us that Margaret Cavendish was primarily seeking scholarly recognition and validation among higher ranks of British society (Project Vox team, 2019).

The Blazing World itself – sometimes being called a piece of 'utopian romance' (*The 'Singular' Utopia in Margaret Cavendish's Blazing World*, In Hye Ha, 2010, p. 2) – is interesting by the reason of great variety of topics discussed there. Beginning with a short, seemingly romantic story, the plot then quickly changes its direction and begins elaborating on geographical and astronomical terms, mythological creatures, uncommon architectural decisions and political nuances of certain fictional country. Frequently changing its discourses, the text incorporates many different topics at once, balancing between abstract philosophical speculations and purely scientific descriptions of breakthrough technologies, natural phenomena and the peculiarities of structures of different living organisms. Sometimes certain insights comprise completely unrealistic fantasizing (for example, two planets being joined together at their north poles, edible substances that can rejuvenate, races of great variety of colors, or even spirit possession,) but certain passages then also describe the real nature of plants, animals and astronomical objects (when such are being thoroughly investigated through microscopes and telescopes.) Such variety of concepts, however, is not surprising, if we consider that *The Blazing World* is conceptually connected to the other, much more science-centered book of Cavendish – *Observations Upon Experimental Philosophy*, as noted by herself in the former work.

Contemporary reader of *The Blazing World* possibly can also be confused by several linguistic peculiarities, which can be seen in the style of Margaret Cavendish. Nonstandard spellings, obsolete grammatical forms of verbs, nouns and adjectives, contractions and other eccentricities are expected to be found in a book written in the middle of seventeenth century, in the variant of English language

now classified as Early Modern English. This historic form of English is likely to be readable for any modern person who has decent understanding of this said language. Yet, possible nonstandard peculiarities are to be addressed in order to understand and also translate everything written correctly.

Chapter 2.2. Peculiarities of the author's style and literary devices in *The Blazing World*

Feministic elements in *The Blazing World*. The main peculiarities of *The Blazing World* can be distinguished as feministic wording, historically-marked language, euphuisms, socio-historical references and literary devices. Firstly, considering the work's striking femininity, it is important to understand the historical and social context of the author. While in the XVII century it was considered to be very unusual and even improper for females to write, Margaret Cavendish was redefining the norms by publishing her very own works. Combining science, philosophy, fiction, "fancies," and utopia, Cavendish attempts to show that researches and philosophical speculations cannot be limited by gender (*Feminized Worldmaking: Margaret Cavendish's Theory of Fiction in A Blazing World*, Katherine A. Chase, 2023).

Female characters having advantage over the male ones can be seen in the work. Chase in her research mentions that the writer herself has noted such observation – males are unlikely to collaborate with her, because they are too self-conceited, and upon the possibility of being a woman's scribe they would look with disregard (Chase, 2023, p. 68). Factually, an example of such mild disdain on the part of Cavendish we can perceive in the case of different kinds of "men" mentioned frequently throughout the book (that is, "fish-men," "fox-men," "bear-men" and others.) Not only they are marked exactly as certain types of "men" (instead of, as we can propose, more gender-neutral variants akin to *fox-like humanoids* or *bear-humans*,) they also are depicted socially and mentally inferior in comparison with the protagonist, who, being a female, is the only one capable of rectifying their ways of living. The abovementioned "men" find "more delight in artificial delusions" (*The Blazing World*, Cavendish, 1666, p. 18), they cannot "agree concerning the cause of wind" (Cavendish, 1666, p. 15), and they believe that "women and children most commonly make disturbance both in church and state" (Cavendish, 1666, p. 12). Even the emperor of that world (whose role in the story is not of great importance,) immediately perceived the protagonist "to be some goddess, and offered to worship her" (Cavendish, 1666, p. 9) right upon her appearance before him. At certain point in the story, the empress even directly states that the "men's" technologies are "meer deluders" (Cavendish, 1666, p. 18) that can never lead them "to the knowledge of truth" (Cavendish, 1666, p. 18). The female protagonist of the story, having more correct and wider "rational judgments," (Cavendish, 1666, p. 18) exercises her superiority over men, whose role here is frequently that of servitude, humility, need and fallacy.

Linguistic deviation. Now continuing with linguistic and historical peculiarities, it is important to understand that *The Blazing World*, being published in 1666, contains a great variety of linguistic discrepancies in relation to modern English language. Such examples as currently uncommon grammatical forms, frequently lengthy sentences and paragraphs (because of the punctuation, that turns paragraphs into very compound ones) and also archaic variants of words are seen – all this sometimes may complicate the understanding of any idea written.

All the peculiarities listed above fall into the general category of linguistic deviation, which can be understood as unexpected and unconventional structuring of language (*Stylistics*, Lesley Jeffries, Daniel McIntyre, 2010, p. 31) or as nonconformity with the standard rules of language (*Linguistic Deviations and Literary Translation*, Anca Mureșanu, 2025, p. 108). Further, this category can be divided into grammatical, historical and lexical deviation.

Grammatical deviation. This type of deviation is described as the rulebreaking in forming words and sentences (*Language Deviations in a Popular Novel*, R. Agus Budiharto, 2015, p. 714). Thus, examples of such deviation are:

*Columbus, then for Navigation fam'd,
Found a new World, America 'tis nam'd;* (Cavendish, 1666, p. 1)
...mann'd with some few Sea-men... (Cavendish, 1666, p. 3)
...they appear'd to her sight... (Cavendish, 1666, p. 5)
...they enter'd the City... (Cavendish, 1666, p. 5)

In the examples above, we see frequent appearance of the ending -'d in verbs. Such form existed, but was considered as nonstandard at the time (*Something wicked this way comes*, Patricia T. O'Conner, Stewart Kellerman, Grammarphobia, 2020), thus, these passages are examples of grammatical deviation.

...This present Description of a New World, was made as... (Cavendish, 1666, p. 2)
...I will endeavour to be, Margaret the First... (Cavendish, 1666, p. 2)
...received both the Bear- Fox- and Bird men, with all respect and civility; (Cavendish, 1666, p. 5)
...wherefore they made their Ships and tacklings ready to sail over into the Island, where the Emperor... kept his residence. (Cavendish, 1666, p. 6)

In these examples, we perceive commas added in places where they are not mandatory according to the rules of the language. Despite the fact that we cannot declare with certainty whether the author adds these commas mistakenly or they are an element of the style, nevertheless we count them as examples of grammatical deviation.

...they all understood each others language... (Cavendish, 1666, p. 6)
...according to her Majesties Command... (Cavendish, 1666, p. 17)
The Bear-men being exceedingly troubled at her Majesties displeasure... (Cavendish, 1666, p. 18)

In such examples, we see the use of the form of possessive case, which is incorrect in the modern English language, and for this reason, the mentioned examples fall into the category of grammatical deviation too.

Historical deviation. This type of deviation can be described as the use of archaic (old-fashioned) words, which are not found in daily language (*Linguistic Deviation in Literary Style Science*, Mohammad S. Mansoor, Yusra M. Salman, 2020) or as the usage of both archaic words and structures (Anca Mureşanu, 2025, p. 119).

The First Part is Romancical; the Second, Philosophical; and the Third is meerly Fancy; (Cavendish, 1666, p. 2)
...my own World; which I cannot call a Poor World... (Cavendish, 1666, p. 2)
...the distressed Lady; she seeing all the Men dead, found small comfort in life; (Cavendish, 1666, p. 4)

By these examples, we can understand that the usage of semicolon is frequent throughout the text. The semicolon was an important punctuation mark during the life of the author, and its correct usage was being discussed in scholarly works (*The Works of Ben Jonson*, Thomas Hodgkin, 1692, p. 690). We count this element to be a historical deviation by the reason that currently semicolon in the English language is used less frequently. Yet, it is also possible to count semicolon as a grammatical

deviation is those cases where it significantly influences the resulting structure and length of a sentence.

3) *A Merchant travelling into a foreign Country, fell extreemly in Love...* (Cavendish, 1666, p. 3)

...a little leight Vessel, not unlike a Packet-boat... (Cavendish, 1666, p. 3)

...as if it had been guided by some experienced Pilot, and skilful Mariner... (Cavendish, 1666, p. 3)

Throughout the entire book, we constantly encounter capitalized words, as in the examples above. Such capitalization was a peculiarity of Early Modern English, used to highlight important words (*An Introduction to Early Modern English*, Terttu Nevalainen, 2006, p. 6). But as the rules of capitalization are currently different, we consider this particularity to be a case of historical deviation.

Lexical deviation. This type of deviation considers variation in the meaning of a word (*Lexical Deviation in Novels: A Stylistic Study*, Herianah, H. et al, 2024, p. 271).

...their tails of an indifferent size... (Cavendish, 1666, p. 3)

One of the now obsolete meanings of the word *indifferent* is “not different, identical,” (instead of such contemporary meanings as “uninterested” or “mediocre,”) and exactly with such a meaning we see it in the text.

...Compasses, Cards, Watches, and the like; (Cavendish, 1666, p. 6)

The word *card*, nowadays usually having such extended meanings as “playing card” or “greeting card,” in the text has the meaning “map.”

...he conceived her to be some Goddess... (Cavendish, 1666, p. 9)

In modern language the verb *to conceive* more frequently has the meaning of ‘to be pregnant with someone’, but in this example, the meaning of this word is ‘to believe, to consider’. While the second meaning is sometimes used even nowadays, its field of usage became narrower, and such meaning is used when talking about something abstractly or symbolically.

Euphuisms. Another important element of the work’s language is the presence of euphuisms. This term can be understood as linguistic expansion with possible usage of literary devices (*Euphuism (Prose Style)*, Richard Nordquist, 2024) or as excessive amplification (*Writing with Clarity and Style*, Robert A. Harris, 2018).

...successive propagation of an off-spring... (Cavendish, 1666, p. 23)

While meaning simply “procreation,” we can see that the phrase is extended by additional words (that is, *propagation* can be perceived as the core word of the phrase,) which do not enlarge the meaning, and the idea remains the same.

...Maggots have a visible, local, progressive motion... (Cavendish, 1666, p. 23)

While having the meaning “maggots move,” we see a case of parallelism, which, however, does not expand the meaning sufficiently too.

...the Lady at first fancied her self in a very sad condition... (Cavendish, 1666, p. 7)

The meaning of this phrase is ‘she felt sadness’, but such meaning is expressed through an overcomplicated phrase.

The phenomena of “linguistic expansion” and “excessive amplification” which we see in our examples most certainly can be described as euphuism (and not as other similar notions as periphrasis or grandiloquence,) by the reason that the usage of euphuisms was influenced by the work *Euphues: The Anatomy of Wit* written by John Lyly in the year 1578 (*Euphues: The Anatomy of Wit*, John Lyly, 1578). Although predating *The Blazing World* by several decades, it seems to us reasonable to assume that this work was among the ones that influenced the author’s style.

Literary devices. The study *Margaret Cavendish and the Exiles of the Mind* by Anna Battigelli allows us to not only see the historic and social developments of Cavendish’s time which could influence the language of *The Blazing World*, but also it gives us the idea that it is important to distinguish the elements that we can consider as especially stylistic ones from the mere reactions on certain experiences in the life of Margaret Cavendish. Battigelli notes that in her work *Orations of Divers Sorts* Cavendish discusses, among other topics, the social and political inequality that women were subject to in the seventeenth century. Taking into account that such discourses are also a part of *The Blazing World*, we might suppose that feminism – or, more generally, an attempt to draw the readers’ attention to the problems of inequality of sexes – is indeed a stylistic element, which Cavendish applied in her works. However, when Battigelli also informs that *Observations Upon Experimental Philosophy* and *The Blazing World* were, in fact, a part of the scholarly contest that happened between Cavendish and the Royal Society – more precisely, with Robert Hooke – it becomes more complicated to say whether the scientific and philosophical speculations which are present in both texts are only reactions and responses, or they are deliberate stylistic choices. Into the field of such ambiguous discourses we may also add the church reforms found being described in *The Blazing World* – likely, these are the references to the life and beliefs of Henrietta Maria (whom Cavendish knew personally,) as Battigelli suggests. (*Margaret Cavendish and the Exiles of the Mind*, Anna Battigelli, 1998).

The abovementioned historical and social references, however, are never presented plainly – they are expressed through literary devices (also called stylistic devices or figures of speech), which we can understand as contact between context, genre and message (Stylistics, Richard Bradford, 1997) or as the use of words in unconventional ways in order to add clarity, provoke interest, and make any idea discussed more engaging (Robert A. Harris, 2018).

Under our discussion, we have such literary devices as allegory, allusion and hypophora, and a rhetorical mode of description, sometimes even in combination with other devices.

Allegory. This device can be defined as an idea or an object used for teaching a moral lesson, express a satiric thought, or highlight a political position (*Comprehensive Dictionary of Literature*, Julien D. Bonn, 2010).

...men... were all frozen to death... the young Lady onely, by the light of her Beauty... and Protection of the Gods, remaining alive... (Cavendish, 1666, p. 3)

The shown allegory is used to denote the idea that women are protected by their beauty and by deities during the most horrible situations. The generalized reference to “gods” might have been influenced by the interest in mythology and esoteric matters that was present in Europe strating from Middle Ages, and continuing further.

...Bear-like Creatures, how terrible soever they appear'd to her sight, yet were they so far from exercising any cruelty upon her... (Cavendish, 1666, p. 4)

In this case, the “bear-like creatures” might be a reference to foreigners in general, who, although initially seeming to be terrifying and strange, are not excessively different from ordinary humans in their ways of life.

The Emperor's Ships, were all of Gold; but the Merchants and Skippers, of Leather; (Cavendish, 1666, p. 7)

In the example above we perceive a widespread idea of association of higher classes of society with material abundance, and, in this case, with gold.

Allusion. In the same *Comprehensive Dictionary of Literature*, allusion is described as a reference to a real historical person, even or item, which is used to make an expressed idea clearer (Julien D. Bonn, 2010).

I cannot be Henry the Fifth... yet, I will endeavour to be, Margaret the First... (Cavendish, 1666, p. 2)

The author uses this allusion in order to say that her work, in its significance, cannot be compared with the achievements of great male rulers of the past, yet she does see herself on the level of certain female rulers – a case of appraising the feminine.

...a certain Engin, which would... shoot forth Wind with a great force; (Cavendish, 1666, p. 6)

In this example the author makes a reference to a technology – a wind engine – yet non-existent in her time, as it would be impossible to create such machine using the technological advances of seventeenth century. However, nowadays such technology is common, thus we can count this as a unique case of allusion.

...they had larger extents of Gold, then our Arabian Sands; (Cavendish, 1666, p. 6)

Once again we perceive the idea of connection between riches and gold, but in this example, distant Arabian Peninsula is chosen as an indicator of material abundance.

Hypophora. It can be explained as the figure of speech in which the question is raised and then immediately answered further in a paragraph, and the answer might appear to be long (Robert A. Harris, 2018, p. 42).

The Empress... enquired of them... Why they built their Houses no higher then two stories from the Ground? They answered... the lower their Buildings were, the less were they subject either to the heat of the Sun... (Cavendish, 1666, p. 12)

Such wording is often used to introduce a new topic that is being discussed and to explain it in a subsequent answer. Other variants of hypophora include:

...But what is the reason, you bar them from... Assemblies? It is not fit, said they, that Men and Women should be... together... (Cavendish, 1666, p. 12)

Then the Empress desir'd to know the reason why the Priests... were made Eunuchs? They answer'd, To keep them from Marriage... (Cavendish, 1666, p. 12)

Then the Empress asked... Why the Sun and Moon... appear in different postures or shapes...? To which... Bird-men answered, That it proceeded from the various degrees of heat and cold... (Cavendish, 1666, p. 14)

Description. Description is a mode of discourse, and in our case – also a literary device, explained as vivid characterization of settings, characters and objects (*Description in Literature and Other Media*, Werner Wolf, Walter Bernhart, 2007). In the case of *The Blazing World*, description is used in order to make the narrative more dynamic, although it is frequently achieved by the scarcity of periods when description is applied.

...Men... like wild-Geese... in an upright shape... their rumps... between their legs... wings... of the same length with their Bodies... tails... trailing after them... (Cavendish, 1666, p. 15)

In this example, description of a species is combined with an allegory connected to that same species, as all fictional kinds of “men” present in the work are, possibly, allegories of scholars and foreigners.

...that part of the World where the Emperor did reside;... was very pleasant... of a mild temper;... several Islands... pleasant, healthful, rich, and fruitful... (Cavendish, 1666, p. 8)

In this example of description allegory is in the idea that life is more pleasant in the places where the rulers live. In addition to that, this description has the form of enumeration – that is, a place here is described by the list of characteristics.

The Sun... they related to be a firm or solid Stone, of a vast bigness; of colour yellowish, and of an extraordinary splendor... (Cavendish, 1666, p. 13)

In this example we can see several occasions of euphuisms: *of a vast bigness* instead of ‘big’ or ‘huge’, *of colour yellowish* instead of ‘yellow’, *of an extraordinary splendor* instead of ‘very bright’ – the given characteristics are described with excessive verbosity.

Enumeration. This literary device we understand as provision of a list of characteristics of anything in order to explain an idea more concretely (*Rhetorical Devices: A Handbook and Activities for Student Writers*, Brendan McGuigan, Douglas Grudzina, Paul Moliken, 2007). This device is frequently seen in hypophoras and descriptions, as the autor uses it when describing objects or when answering the questions given to the protagonist.

...several Cities, some of Marble, some of Alabaster, some of Agat, some of Amber, some of Coral... (Cavendish, 1666, p. 8)

...Emperor's Bed-Chamber, the Walls whereof were of Jet, and the Floor of black Marble; the Roof was of Mother of Pearl... (Cavendish, 1666, p. 9)

...Chymical principles, Salt, Sulphur, and Mercury. (Cavendish, 1666, p. 24)

As we see from the examples, commas and semicolons are frequent in enumerations – they are placed even in those places where we would expect periods.

Chapter 2.3. Analysis of the translation of *The Blazing World*

Choosing the classification of translation techniques for our analysis, we decide on the classification proposed by Lucia Molina and Amparo Hurtado Albir in the article *Translation Techniques Revisited: A Dynamic and Functionalist Approach*, 2002. This classification was chosen due to its functional approach, which is important for a context-related analysis of our translation. This classification acknowledges the translator’s role as an active mediator making choices based on communicative intent. Given the complex nature of *The Blazing World*, a flexible system such as this one is crucial for capturing the variety of techniques applied throughout the translation process. Moreover, this classification is notable for its inclusivity, combining a wide range of techniques such as adaptation, compensation, generalization, amplification, and more. This variety of techniques

allows us to conduct a detailed analysis of our translation choices — both when preserving meaning, and when adjusting to the target audience. In the case of *The Blazing World*, where both linguistic archaisms and cultural specifics create challenges, such a range of available categories allows more systematic justification of each decision in our translation. The model of Lucia Molina and Hurtado Albir is flexible and descriptive, which is suitable for the nature of literary translation in our case. The functional orientation of the classification has led to its wide recognition in contemporary translation studies, making it reliable and academically supported. Its application in both literary and technical translation contexts also demonstrates its adaptability and relevance. Summarizing – being ample and thorough, this classification will allow us to conduct a sufficient examination of used translation techniques.

Feministic context. In the following example, representatives of certain race of creatures who are under subordination of the empress directly confess that it is more convenient for them to deceive themselves using the newest technologies they possess instead of investigating the real nature of the surrounding world. Including the fact that the discussed type of men is the “bear-men”, we might suggest that the author, in this occasion, compares certain scientists (most probably of male sex) with unlearned and clumsy individuals.

The Bear-men... said they, we take more delight in Artificial delusions, then in Natural truths. (Cavendish, 1666, p. 18)

Ведмедолюди... так казали вони: «Нас більше тішить неправда, ніж істина про світ...»

In order to convey the idea of the phrase correctly, we used the translation techniques of literal translation (when translating *Bear-men* as *Ведмедолюди*) and modulation (when translating *Artificial delusions* as *Неправда*).

In the next example, the expressed idea is that exactly women, because of their beauty, are being protected by metaphysical entities.

Those few men... were all frozen to death; the young Lady onely, by the light of her Beauty... and Protection of the Gods, remaining alive... (Cavendish, 1666, p. 3)

...чоловіки... всі замерзли на смерть. Лише одна молода пані, – завдяки світлу своєї краси... та заступництву богів, – змогла вижити.

Translating this passage, we have used the techniques of modulation (structural) (rendering *the young Lady onely* as *Лише одна молода пані*) and literal translation.

In the following example, the author expresses the idea that the beauty of a woman not always consists of an attractive physique only – her attire might appear to be as much or even more important, and it may even bear a symbolical meaning.

Her Accoustrement... was as followeth:... Cap of Pearl... Coat was of Pearl... a Buckler... a Spear... which signified that she was ready to assault... her Enemies. (Cavendish, 1666, p. 10)

...таким стало її вбрання:... перловий капелюшок... плащ її був перловий... невеликий щит... спис... що символічно означав, що пані готова до бою з... ворогами.

To translate this passage, we used the techniques of adaptation (*Accoustrement* as *вбрання*) and literal translation (*Cap of Pearl* as *перловий капелюшок*).

Grammatical deviation.

Columbus, then for Navigation fam'd,

Found a new World, America 'tis nam'd; (Cavendish, 1666, p. 1)

Прославлений Колумб, що в судноплавстві мав знання,

Відкрив Америку, як кораблі його туди допливли.

In this we see the ending - 'd in verbs. Such form was considered as nonstandard at the time, however, thus we used the technique of adaptation in order to make the passage unambiguous for the target audience.

...I will endeavour to be, Margaret the First... (Cavendish, 1666, p. 2)

...я спробую повторити усніх Марґрете I.

In this example we can see a comma which is not obligatory according to the modern rules of English language. As we have omitted a comma in translation, we perceive a case of reduction, but also in this example we have a case of modulation, because of a shift of meaning (*to be* and *повторити усніх*).

...they all understood each others language... (Cavendish, 1666, p. 6)

...вони всі розуміли мови один одного...

In this case we see a nonstandard form of possessive case, but by the reason that in our translation such element disappears completely, we perceive it as adaptation.

Historical deviation.

A Merchant travelling into a foreign Country, fell extreamly in Love... (Cavendish, 1666, p.

3)

Мандрівний торговець, прибувши до іншої країни, неймовірно закохався...

...a little leight Vessel, not unlike a Packet-boat... (Cavendish, 1666, p. 3)

...на невеликому судні, – чимось воно було схоже на поштове судно...

...as if it had been guided by some experienced Pilot, and skilful Mariner... (Cavendish, 1666,

p. 3)

...здавалося, ніби капітан з великим стажем вів судно.

In these examples, we can see that upper case letters are used to emphasise the importance of some concrete words. But as this historical peculiarity of English language is completely absent in the target language, in these passages we used adaptation.

Lexical deviation.

...their tails of an indifferent size... (Cavendish, 1666, p. 3)

...хвости... однакової довжини...

...Compasses, Cards, Watches, and the like; (Cavendish, 1666, p. 6)

...компаси, мапи, годинники та подібні речі.

...he conceived her to be some Goddess... (Cavendish, 1666, p. 9)

...він прийняв її за якусь богиню...

In all three examples above, we can see that certain words have meaning, which may not be deduced by contemporary readers because they are considered to be dated. Thus, in these passages we used the technique of adaptation.

Euphuisms.

... kept up by a successive propagation of an off-spring... (Cavendish, 1666, p. 23)

...продовжують рід завдяки розмноженню...

...Maggots have a visible, local, progressive motion... (Cavendish, 1666, p. 23)

...онарвиші рухаються...

...Found a new World, America 'tis nam'd... (Cavendish, 1666, p. 1)

...Відкрив Америку...

...the Lady at first fancied her self in a very sad condition... (Cavendish, 1666, p. 7)

Пані спершу дуже зажурилася...

As we can see from the example above, during the translation of euphuisms we frequently had to use reduction, because the original phrases had complicated wording, which, however, didn't increase their informativity sufficiently.

Allegory. The idea of the following allegory is that the author mentally lives in her own fictional world that exists only in her imagination, which has gold in abundance. This said gold is created by the synthetic means of alchemy. But as the used variant of this art that we see here is *Chymists*, the actual meaning of the word might not be guessed by the readers.

...I must be content to live... in my own World... there is more Gold in it, than all the Chymists ever made... (Cavendish, 1666, p. 2)

*...я **продовжу** жити... у своєму власному світі. Золота ми маємо більше, аніж алхіміки вже зробили...*

First, we used modulation changing the angle of view at the necessity to live from very strong to general. In the second case of the use of modulation it was another view – from general to special. In order to preserve the idea of exactly alchemical transformations in translation, we used the technique of adaptation, changing *Chymists* into *алхіміки*.

A case of possible interconnectedness of two allegories we see in the paragraph which contains the lines:

...men... frozen to death... young Lady onely, by... Protection of the Gods... to enter into another World... (Cavendish, 1666, p. 3)

...чоловіки... замерзли на смерть... Лише одна молода пані, – завдяки... заступництву богів... переплисти до іншої планети.

The idea of the first allegory is that the chosen (even hero-like) lady only is protected and guided by higher powers, the idea of the second – death marks the transfer into another life, 'another world.' Both allegories are possibly inspired by Greek mythologic tropes. Significant changes weren't needed in order to preserve these allegories; thus, the technique of literal translation was used.

*...Bear-like Creatures, how terrible soever they appear'd to her sight, yet were they so far from exercising any cruelty upon **her**... (Cavendish, 1666, p. 4)*

*...ведмедоподібні істоти, хоча й виглядаючи грізно, не мали на меті поводитися з **пані** жорстоко.*

In this allegory, where foreigners are compared to extraordinary creatures, we have used adaptation in order to translate archaic variants of several words. Particularization was used to clarify person to the readers.

Allusion. An allusion we see in the lines:

...I cannot be Henry the Fifth... yet, I will endeavour to be, Margaret the First... (Cavendish, 1666, p. 2)

...не можу я бути схожою на Генріха V... І все ж, я спробую повторити успіх Маргрете I.

Here the author compares herself to certain historical personalities. In the target language, the way of rendering these names is different, so the technique of established equivalent was used.

Another case of direct allusion we see in the lines:

The Bear-men were... her Experimental Philosophers... Fish-men her Natural Philosophers, the Ape-men her Chymists, the Satyrs her Galenick Physicians... (Cavendish, 1666, p. 11)

Ведмедолоди стали її експериментальними філософами, *риболоди* – натурфілософами, *мавполуди* – алхіміками, *сатири* – лікарями...

Here the author mentions concrete scientific societies of her time. Several translation techniques were used at once here, because: *Experimental Philosophers* translated as *експериментальними філософами* – a case of literal translation; *Natural Philosophers* as *натурфілософами* – a case of literal translation; *Chymists* as *алхіміками* – a case of adaptation; *Galenick Physicians* as *лікарями* – adaptation.

...they had larger extents of Gold, then our Arabian Sands; (Cavendish, 1666, p. 6)

...їхні запаси золота були більшими, ніж наші Аравійські піски...

In this allusion where abundancy is compared with Arabian Peninsula, we used literal translation in order to translate *Arabian Sands*.

Two examples of allusion we perceive in this passage:

...yet, rather than not be Mistress of a World, since Fortune and the Fates would give me none, I have made One of my own. (Cavendish, 1666, p. 2)

Не судилося мені стати правителькою цілої планети, – вдача та доля тут опинилися точно не на моєму боці, – отож я створила свою власну.

The allusion is in the idea that the ‘world’ about which the author talks is the one existing in her imagination, and the allusion is present in the notions of Fortune and Fates – mythological conceptions. In our translation, however, we have changed the onthological category from the mythological one into the philosophical one by simply changing the upper-case letters into the lower-case ones – and this change we perceive as a usage of the translation technique of modulation.

Hypophora. In our study we consider hypophora to be a literary device by the reason of its recurrent usage by the author. Several times in these hypophoras we see commas, which we have changed into colons or omitted completely. Excessive placement of commas, colons and semicolons is encountered throughout the work frequently, and in such passages, they might have been used in order to indicate the interconnectedness of the ideas under discussion.

*I never perceived any Women in your Congregations: ...But what is the reason, you bar them from... **Assemblies?** It is not fit, said they, that Men and Women should be... together...* (Cavendish, 1666, p. 12)

*...бо ніколи не бачила у ваших релігійних громадах жодної жінки. ...Але з якої причини ви не допускаєте їх **туди?** Не годиться, – відповіли вони, – щоб чоловіки й жінки... перебували разом...*

First, Generalization was used as situation was clarified earlier. The rest of answer was translated with literary translation.

*Then the Empress **desir'd** to know the reason why the Priests... were made Eunuchs? They answer'd, To keep them from Marriage...* (Cavendish, 1666, p. 12)

*Тоді імператриця **захотіла** дізнатися, чому священники... ставали євнухами. Їй відповіли: «Це аби вони не одружувалися...»*

In this example we adopted archaic word *desif'd*. And transposition was applied changing noun *marriage* into verb *одружувалися*.

*Then the Empress asked... Why the Sun and Moon... appear in different postures or **shapes**...? To which... Bird-men answered, That it proceeded from the various degrees of heat and cold... (Cavendish, 1666, p. 14)*

*Імператриці стало цікаво, чому Сонце і Місяць знаходяться в різних положеннях **на небі**; ... Кілька птахолюдєй пояснили, що це стається через зміни температури повітря...*

Reduction of the word *shapes* was used, yet amplification was used *на небі* as it is absolutely normal thing to associate selestial bodies with sky. Also, technique of modulation in order to preserve the original meaning was used.

Description.

...Men... like wild-Geese... in an upright shape... their rumps... between their legs... wings... of the same length with their Bodies... tails... trailing after them... (Cavendish, 1666, p. 15)

...створіння... наче дикі гуси... наче люди... їх таз був між ногами, крила... такої ж довжини як і тіла... хвости... плелися позаду...

In this example, we used the translation technique of modulation when translating *Men* as *створіння* and *in an upright shape* as *наچه люди*. Generally, literal translation was used.

...that part of the World where the Emperor did reside;... was very pleasant... of a mild temper;... several Islands... pleasant, healthful, rich, and fruitful... (Cavendish, 1666, p. 8)

...ту частину світу, де мешкав імператор... були гарні та з приємним кліматом... кілька островів... були... мальовничими, повними життя, багатими і плодовитими...

Here we used modulation when translating *very pleasant* as *гарні* and when rendering of *a mild temper* as *з приємним кліматом*.

The Sun... they related to be a firm or solid Stone, of a vast bigness; of colour yellowish, and of an extraordinary splendor... (Cavendish, 1666, p. 13)

Сонце... їм... вважалося твердим і міцним каменем, дуже великим, жовтуватим і надзвичайної яскравим.

In this phrase we used modulation when translating *they related to be* as *їм... вважалося* and adaptation when translating archaic *of a vast bigness* as *дуже великим*.

Enumeration.

...several Cities, some of Marble, some of Alabaster, some of Agat, some of Amber, some of Coral... (Cavendish, 1666, p. 8)

...чимало міст – деякі з мармуру, деякі з алебастру, деякі з агату, деякі з буришину, деякі з коралів...

In this case enumeration is combined with repetition, though, second was preserved literally. As far as materials, established equivalents were used in the process of translation.

...Emperor's Bed-Chamber, the Walls whereof were of Jet, and the Floor of black Marble; the Roof was of Mother of Pearl... (Cavendish, 1666, p. 9)

...опочивальні імператора, стіни якої були з гагату, а підлога з чорного мармуру; дах – з перламутру...

Established equivalents were used to render materials into Ukrainian.

...Chymical principles, Salt, Sulphur, and Mercury. (Cavendish, 1666, p. 24)

...хімічних речовин: солі, сірки і ртуті.

In this example, we used established equivalents when translating the names of minerals and chemical elements.

Combination of literary devices. An example of description in combination with hypophora we see in such passage:

...she... commanded them to give her a true relation of the two Cælestial Bodies, viz. the Sun and Moon... The Sun, as much as they could observe, they related to be a firm or solid Stone... (Cavendish, 1666, p. 13)

...вона... наказала їм розповісти про істинну природу двох небесних світил, тобто Сонця і Місяця... Сонце, наскільки їм було видно, вважалося твердим і міцним каменем...

We translated viz. as *тобто*, which is a case of adaptation.

An example of description in combination with allegory we see in a passage that begins as:

The Emperor's Palace stood upon an indifferent ascent from the Imperial City... at the top... a broad Arch, supported by several Pillars... within... Emperor's Guard... of several sorts of Men... (Cavendish, 1666, p. 8)

Імператорський палац знаходився на вершині, разом з імперським містом... широка арка, підтримувана кількома стовпами... усерединіюю імператорська гвардія, яку складали люди різних рас.

Here, description is used in the form of enumeration of architectural characteristics of a city, and an allegory is contained in the idea that the *Emperor's Guard* consisted of *several sorts of Men* – that is, several sorts of races. Modulation is used here when translating the phrase *an indifferent ascent from the Imperial City* as *на вершині, разом з імперським містом*, and modulation when rendering *several sorts of Men* as *люди різних рас*.

...they were as ingenious and witty in the invention of profitable and useful Arts, as we are in our world... and to that end she... founded several Societies. (Cavendish, 1666, p. 8)

...вони були такі ж винахідливі у справах прибутку та користі, як і ми в нашому світі... тому імператриця... заснувала кілька товариств.

This example combines description with an allegory related to scientific societies, as they are not named directly. We used modulation when translating *in the invention of profitable and useful Arts* as *у справах прибутку та користі*, and literal translation when rendering *several Societies* as *кілька товариств*.

Conclusions

In our work, a selected part of *The Blazing World* by Margaret Cavendish was translated and investigated from the point of view of the author's distinct style. This approach allowed us to examine how specific linguistic and stylistic features influence the tone of the text, and also how they reflect the cultural and historical context of the period.

We have discovered that the stylistic peculiarities of *The Blazing World* include a number of important elements. Among them are the feministic ideas, which are innovative for the time when the novel was created. Additionally, we observed great variety of linguistic deviations, including lexical, historical, and grammatical ones, that give the text a diverse but challenging structure (in terms of translation and general understanding). The presence of euphuisms and archaic words amplifies the atmosphere and historical uniqueness of the story. The use of various literary devices, such as allegory and allusion, add dynamic and cultural flavor to the text. The total number of literary devices which we encountered in our work includes (see *Appendix B*):

- allegory (15%),
- allusion (24%),
- description (1%),
- hypophora (1%),
- euphuism (5%),
- description and hypophora (16%),
- description and allegory (6%),
- description and allusion (3%),
- allegory and allusion (3%),
- description, hypophora and allegory (8%),
- description, hypophora and allusion (5%),
- enumeration (13%).

While rendering these stylistic peculiarities into the target language, we have applied several translation techniques in order to preserve the author's style and make the text accessible to modern Ukrainian readers. The techniques which we investigated directly in our work include (see *Appendix A*):

- literal translation (16%),
- modulation (22%),
- adaptation (20%),
- reduction (9%),
- established equivalent (13%),
- transposition (6%),
- generalization (7%)
- amplification (4 %)
- particularization (3 %)

It can be concluded that the use of these techniques has allowed us to create a translation that maintains the expressive and stylistic features of Cavendish's work, while also making the text clearer and more understandable for contemporary audience. The translation process required careful decision-making, especially when direct equivalents were not available or where the historical background of the original had to be conveyed in the modern cultural context.

The perspectives of further studies in this topic include the possibility of a full translation of *The Blazing World* into the Ukrainian language. Such a translation would give the Ukrainian-speaking audience the opportunity to become more thoroughly acquainted with this important literary work. At the same time, it would also provide an opportunity for other scholars to investigate the challenges and strategies of translating texts that contain a wide variety of stylistic and historically-colored elements.

List of References

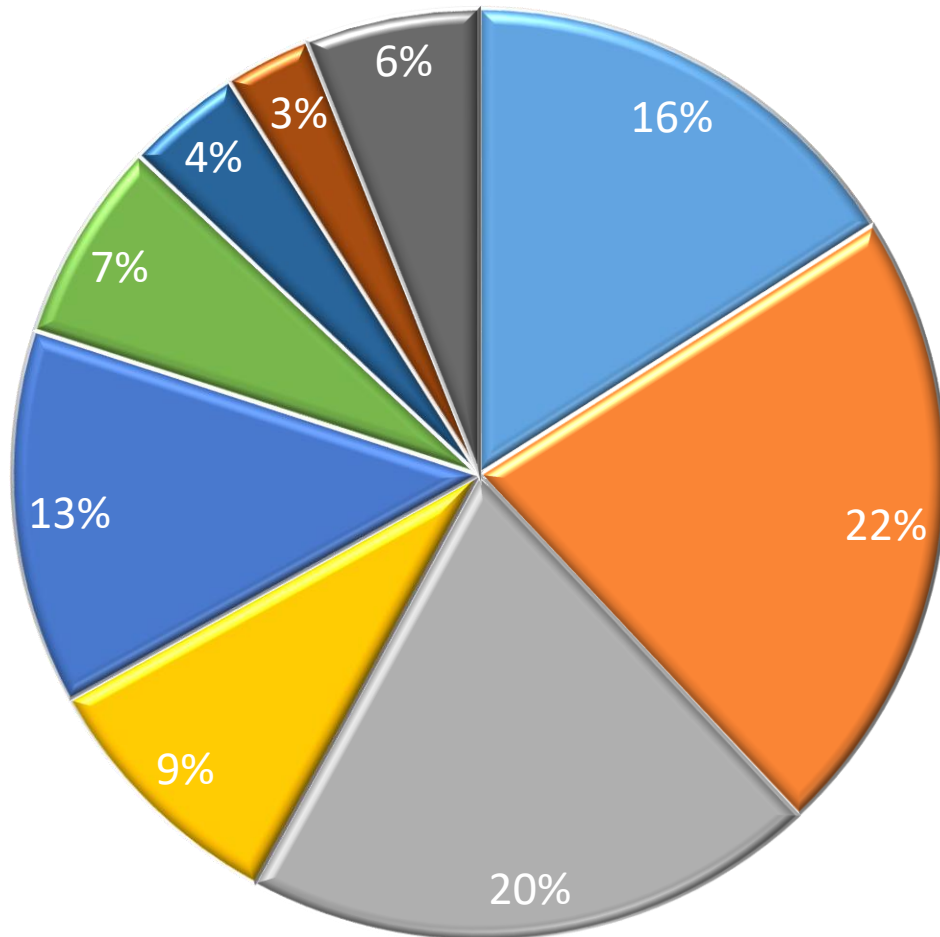
1. Project Vox team (2019). *Margaret Cavendish, Duchess of Newcastle-upon-Tyne*. Project Vox. Duke University Libraries. Retrieved from: <https://projectvox.org/cavendish-1623-1673/>
2. In Hye Ha (2010). *The 'Singular' Utopia in Margaret Cavendish's Blazing World*. Seoul National University Library. Retrieved from: <https://space.snu.ac.kr/bitstream/10371/63455/3/1%20The%20'Singular'%20Utopia%20in%20Margaret%20Cavendish's%20Blazing%20World.pdf>
3. Katherine A. Chase (2023). *Feminized Worldmaking: Margaret Cavendish's Theory of Fiction in A Blazing World*. West Virginia University Press.
4. Margaret C. (1666). *The Blazing World*. A. Maxwell. Retrieved from: <https://www.globalgreybooks.com/blazing-world-ebook.html>
5. Jeffries, L., & McIntyre, D. (2010). *Stylistics*. Cambridge: Cambridge University Press.
6. Anca Mureșanu (2025). *Linguistic Deviations and Literary Translation*. Lucian Blaga University of Sibiu.
7. Budiharto, R. A. (2015). *Language Deviations in a Popular Novel: an Alternative Way to Teach Morphology and Phonology for English Department Students of Madura University*. International Conference on Teacher Training and Education, Surakarta, Indonesia. Sebelas Maret University.
8. Mansoor, M., & Salman, Y. (2020). *Linguistic Deviation in Literary Style*. Cihan University-Erbil Journal of Humanities and Social Sciences, 4(1), 7-16. Retrieved from: https://www.researchgate.net/publication/339680408_Linguistic_Deviation_in_Literary_Style
9. Herianah, H. et al. (2024). *Lexical Deviation in Novels: A Stylistic Study*. National Research and Innovation Agency. Retrieved from: https://www.ijscel.com/article_709621_441592cd0d3ce56350b0287b42d9c762.pdf
10. Patricia T. O'Conner & Stewart Kellerman (2020). *Something wicked this way comes*. Grammarphobia. Retrieved from: <https://www.grammarphobia.com/blog/2020/11/ed-suffix-2.html>
11. Thomas Hodgkin (1692). *The Works of Ben Jonson*. Thomas Hodgkin. Retrieved from: <https://archive.org/details/workesofbenjamin03jons/page/n3/mode/2up>
12. Richard Nordquist (2024). *Euphuism (Prose Style)*. ThoughtCo. Retrieved from: <https://www.thoughtco.com/euphuism-prose-style-1690681>
13. Robert A. Harris (2018). *Writing with Clarity and Style*. Routledge.
14. Anna Battigelli (1998). *Margaret Cavendish and the Exiles of the Mind*. University Press of Kentucky.
15. Richard Bradford (1997). *Stylistics*. Routledge.
16. Julien D. Bonn (2010). *Comprehensive Dictionary of Literature*. Abhishek Publications.
17. Werner Wolf & Walter Bernhart (2007). *Description in Literature and Other Media*. Brill Academic Publishers.
18. Christine Rees (2014). *Utopian Imagination and Eighteenth-Century Fiction*. Routledge.
19. Ágnes Heller & Riccardo Mazzeo (2019). *Wind and Whirlwind*. Brill, Rodopi.
20. Jing-fen Su (2022). *Hybridity of Genres in Margaret Cavendish's The Blazing World*. The Wenshan Review.
21. Valeria Cammarata (2019). *The Reason of Imagination. The Blazing Worlds of Margaret Cavendish and Siri Hustvedt*. Università degli studi di Palermo.
22. Margaret C. (1666). *Observations upon Experimental Philosophy*. A. Maxwell.
23. John Lyly (1578). *Euphuës: The Anatomy of Wit*. John Lyly.
24. Waqar Yonus Butt & Rakesh Kumar (2023). *Exploring Posthuman Concerns in Margaret Cavendish's The Blazing World*. International Research Journal of Education and Technology.

25. Julie Santini (2019). *An Inverted Dystopia: Margaret Cavendish's Utopia, The Blazing World*. Ball State University.
26. William White (2009). *Science, Factions, and the Persistent Specter of War: Margaret Cavendish's Blazing World*. Stanford University.
27. Rapatz, Vanessa L. (2024). "A World of her own Invention": Teaching Margaret Cavendish's *Blazing World* in the Early British Literature Survey and Beyond. ABO: Interactive Journal for Women in the Arts.
28. Robert Appelbaum (2002). *Literature and Utopian Politics in Seventeenth-Century England*. Cambridge University Press.
29. Violeta Sotirova (2016). *The Bloomsbury Companion to Stylistics*. Bloomsbury Academic.
30. Jean Boase-Beier (2010). *Stylistic Approaches to Translation*. Routledge.
31. Michael Burke (2014). *The Routledge Handbook of Stylistics*. Routledge.
32. Mona Baker & Gabriela Saldanha (2019). *Routledge Encyclopedia of Translation Studies*. Routledge.
33. Yves Gambier & Luc van Doorslaer (2011). *Handbook of Translation Studies*. University of Turku.
34. David Crystal (2018). *The Cambridge Encyclopedia of the English Language*. Cambridge University Press.
35. Katie Wales (2011). *A Dictionary of Stylistics*. Routledge.
36. Andrew Delahunty, Sheila Dignen, Penny Stock (2001). *The Oxford Dictionary of Allusions*. Oxford University Press.
37. Brendan McGuigan, Douglas Grudzina, Paul Moliken (2007). *Rhetorical Devices: A Handbook and Activities for Student Writers*. Prestwick House, Inc.
38. Jeremy Scott (2023). *Creative Writing and Stylistics, Revised and Expanded Edition*. Bloomsbury Academic.
39. Monica Wood (2004). *Description*. Writer's Digest Books.
40. Jane Lugea & Brian Walker (2023). *Stylistics: Text, Cognition and Corpora*. Palgrave Macmillan.
41. Janice Hewlett Koelb (2006). *The Poetics of Description: Imagined Places in European Literature*. Palgrave Macmillan.
42. Alison Gibbons & Sara Whiteley (2018). *Contemporary Stylistics: Language, Cognition, Interpretation*. Edinburgh University Press.
43. J.M. Lopes (1995). *Foregrounded Description in Prose Fictio: Five Cross-Literary Studies*. University of Toronto Press.
44. Angus Fletcher (2012). *Allegory: The Theory of a Symbolic Mode*. Princeton University Press.
45. Jeremy Tambling (2010). *Allegory*. Routledge.
46. Lucía Molina & Amparo Hurtado Albir (2002). *Translation Techniques Revisited: A Dynamic and Functionalist Approach*. Universitat Autònoma de Barcelona.

Appendices

Appendix A.

Techniques investigated directly in the work

Literal translation

Modulation

Adaptation

Reduction

Established equivalent

Generalization

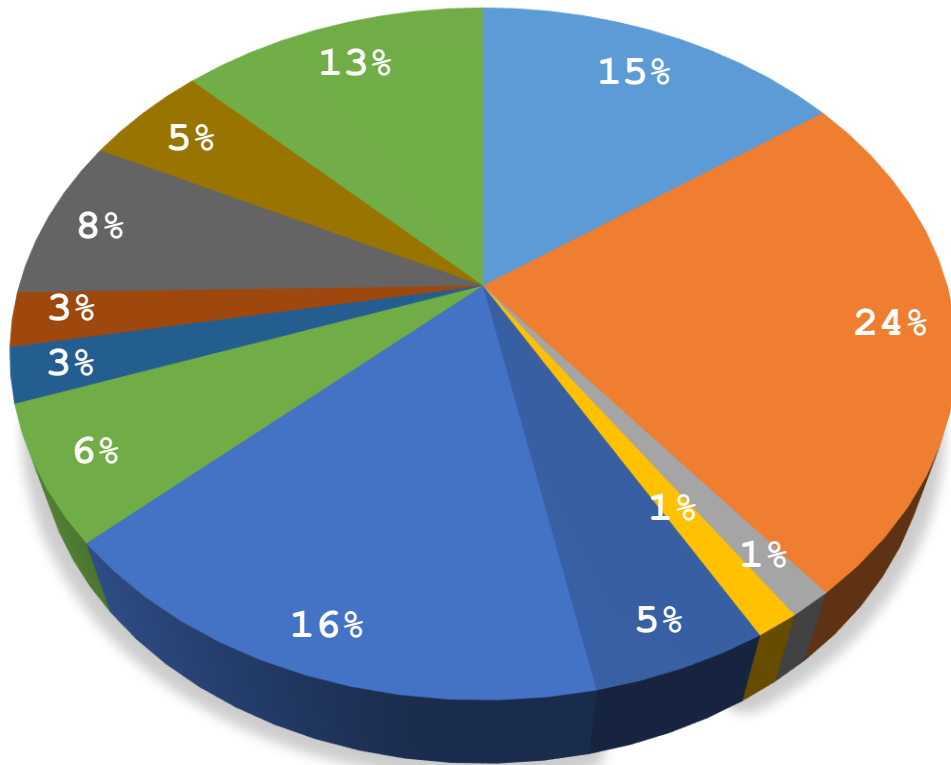
Amplification

Particularization

Transposition

Appendix B.

All literary devices encountered in the work

- Allegory
- Allusion
- Description
- Hypophora
- Euphuism
- Description and hypophora
- Description and allegory
- Description and allusion
- Allegory and allusion
- Description, hypophora and allegory
- Description, hypophora and allusion
- Enumeration